सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन २०६४ को दफा ५ (३) र सूचनाको हकसम्बन्धी नियमावली २०६५ को नियम ३ बमोजिम सार्वजनिक गरिएको विवरण

सूचना सार्वजनिक गर्ने निकायको नाम :- कृषि विकास मन्त्रालय, सिंहदरवार

सूचना सार्वजनिक गरेको अवधि :- २०७३ कार्तिक, मंसिर र पुस

(क) **निकायको स्वरूप र प्रकृति :**

१. **पृष्ठभूमिः**

नेपालको कृषि विकाससम्बन्धी कार्यक्रम संचालनको थालनी संस्थागत रूपमा विक्रम सम्वत् १९७८ मा चारखालमा स्थापित कृषि अड्डाबाट शुरू भएको हो। १९८२ सालमा सिंहदरबार परिसरमा कृषि प्रदर्शन फार्म खुल्यो। यसपछि कृषिको समग्र विकास गर्ने उद्देश्यले वि.सं. १९९४ मा कृषि परिषद्को गठन भयो। परिषद्बाट कृषि विकासको लागि कृषि फार्महरू खोल्ने, सर्भेक्षण कार्यहरू गर्ने जस्ता कार्यहरू भए। विक्रम सम्वत् १९९८ सालमा त्रिपुरेश्वरमा भेटेरीनरी हस्पिटलको स्थापना भयो। त्यसै सालमा नहर शाखाको समेत स्थापना भयो। वि.सं.२००० मा मकवानपुरको चितलाङ्ग र नुवाकोटको ककनीमा भेडा फार्महरू खुले। वि.सं. २००४ मा परवानीपुर सेन्ट्रल एक्सपेरिमेन्टल एण्ड रिसर्च फार्म खडा गरी कृषि अनुसन्धानलाई जोड दिन थालियो। वि.सं.२००७ को परिवर्तनपछि कृषि परिषद्बाट भएका विभिन्न कार्यहरूको लेखाजोखा भयो। त्यसैको आधारमा वि.सं.२००८ मा कृषि परिषद्लाई विघटन गरी त्यसबेलाको सबैभन्दा माथिल्लो निकायको रूपमा रहने गरी कृषि विभाग खडा भयो। तत्कालिन कृषि परिषद्को सेक्रेटरीलाई नै कृषि विभागको डाईरेक्टरमा नियुक्ति गरियो। वि.सं.२०१० मा कृषि विभागमा एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, लाईभस्टक एण्ड डेरी, एगृ ईन्जिनियरिङ्ग र फिसरिज (भेटरेनरी बाहेक) गरी ५ सेक्सनहरू खडा भए। ती सेक्सनका मातहतमा कृषि विकासका विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन हुन थाले। विक्रम सम्वत् २०१० सालमा सहकारी विभाग खडा भयो। यही सालमा कृषि स्कूलको स्थापना पनि भयो। विक्रम सम्वत् २०१२ सालमा नहर शाखालाई नहर विभागको रूपमा विस्तार गरियो। विक्रम सम्वत् २०१७ सालमा श्री रानी जगदम्बा कुमारीद्वारा श्री जगदम्बा कलेज अफ एगृकल्चर एण्ड रिसर्च ईन्स्टिच्यूटका लागि पहिले स्थानीय विकास मन्त्रालय रहेको पुल्चोकस्थित श्रीमहल भन्ने नीजि महल कृषि विकासको भौतिक संरचनाको रूपमा प्राप्त भयो। विक्रम सम्वत् २००४ सालमा स्थापित परवानीपुर कृषि फार्मलाई बहुमुखी कृषि स्टेशनको रूपमा परिवर्तन गरियो। वि.सं.२०१९ सालमा कीर्तिपुर बागवानी केन्द्र र गोदावरी मत्स्य विकास केन्द्रको स्थापना भयो।

वि.सं.२०३० सालमा सिंचाईसम्बन्धी कार्यक्षेत्र पनि कृषि मन्त्रालय अन्तर्गत समावेश गराई मन्त्रालयको नाम खाद्य, कृषि तथा सिंचाई मन्त्रालय राखियो। आ.व.२०३७/३८ मा मन्त्रालयको कार्यभारमा पुनर्गठन भई यस मन्त्रालय अन्तर्गत संचालन हुँदै आएको सिंचाई र खाद्य व्यवस्थाको जिम्मेवारी क्रमशः जलश्रोत मन्त्रालय र आपूर्ति मन्त्रालयलाई गएपछि मन्त्रालयको नाम कृषि मन्त्रालय रहन गयो। आ.व.२०४७/४८ देखि सहकारी आन्दोलन प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाउन साझा विकास विभागसम्बन्धी कार्यक्रमलाई कृषि मन्त्रालय अन्तर्गत समावेश गराएपश्चात् आ.व.२०५५/५६ देखि यस मन्त्रालयको नाम कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय भएको थियो भने नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को मिति २०६९ जेष्ठ ५ गतेको निर्णयानुसार यस मन्त्रालयबाट सहकारी विभाग अलग भइसकेपछि यस मन्त्रालयको नाम कृषि विकास मन्त्रालय भएको हो।

नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद) को मिति २०७२।९।९ को निर्णयानुसार कृषि विकास मन्त्रालयको कार्यविवरण समावेश रहेको कतिपय कार्यहरु सम्पादन गर्नै गरी पशु विकास मन्त्रालय गठन भएको एवं नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली २०७२ समेत स्वीकृत भै कार्यक्षेत्र समेत हेरफेर भएको छ।

देशको आवश्यकता र सम्भाव्यता अनुरूप कृषि विकाससम्बन्धी नीति तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गर्ने मूल उद्देश्य बोकेको यस मन्त्रालयको लक्ष्य व्यावसायिक एवं प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीबाट उच्च एवं दीगो आर्थिक वृद्धि हाँसिल गरी खाद्य सुरक्षा तथा गरिबी निवारणमा योगदान पुऱ्याउनु रहेको छ।

२. **दृष्टिकोणः**

निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई व्यावसायिक एवं प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीमा रूपान्तरण गरी दीगो कृषि विकासको माध्यमबाट जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनु यस मन्त्रालयको दीर्घकालीन दृष्टिकोण रहेको छ।

३. ध्येयः

कृषि उत्पादन एवं उत्पादकत्व बढाउने ।

१. व्यावसायिक तथा प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीका आधारहरूको विकास गरी क्षेत्रीय र विश्व बजारसँग प्रतिस्पर्धात्मक बनाउने ।
२. प्राकृतिक श्रोत, वातावरण र जैविक विविधताको संरक्षण, सम्वर्द्धन एवं सदुपयोग गर्ने ।

४. रणनीतिः

१. कृषि उत्पादनको व्यवसायिकरण, विविधिकरण, गुणस्तर प्रवर्द्धन र ग्रामीण पूर्वाधारहरूको विकास र यान्त्रिकरण मार्फत् उत्पादन र उत्पादकत्व बढाई आय आर्जन र रोजगारीका अवसर वृद्धि गरी खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुनिश्चितता तर्फ केन्द्रित गर्ने ।

२. उन्नत र गुणस्तरीय बीउ विजनको सुरक्षा, विषादीका असरहरूलाई न्यूनिकरण, कृषि तथा पशु बीमाको माध्यमबाट उत्पादन लागत कम गरी प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता बढाउने ।

३. कृषि उत्पादनलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा प्रतिस्पर्धी बनाउन गुणस्तर मापदण्ड निर्धारण तथा अभिवृद्धि गर्ने ।

४. कम आयातन तथा उच्च मूल्यका बाली वस्तु उत्पादन गर्न प्रोत्साहित गरी मूल्य अभिवृद्धि हुने प्रशोधनमा आधारित कृषि उद्योगको विकासमा जोड दिने ।

५. खाद्य, कृषि तथा मत्स्यजन्य वस्तुहरूको गुणस्तर परीक्षण, प्रशोधन, अनुगमन र नियमनलाई स्थानीय स्तरका जनताको पहुँच हुनेगरी प्रभावकारी बनाउँदै बजारीकरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।

६. कृषिजन्य जैविक विविधताको संरक्षण सम्वर्द्धन तथा सदुपयोग गर्दै जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनिकरण गर्न अनुसन्धानमा आधारित वातावरण मैत्री कृषि प्रविधिहरूको विकास एवं विस्तार गर्ने ।

७. कृषिलाई सम्मानजनक र आकर्षक पेशाको रूपमा विकास गरी युवालाई व्यावसायिक कृषितर्फ आकर्षण गर्न प्रोत्साहित गर्दै कृषि क्षेत्रको विकास, अनुसन्धान, प्रसार र गुणस्तर परीक्षणमा संलग्न निकायहरूको सहकार्यमा प्राविधिक, कृषक/कृषि उद्यमी तथा सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

८. कृषि शिक्षा, अनुसन्धान र प्रसारबीचको त्रिपक्षीय सम्बन्धलाई मजबुत तुल्याई अनुसन्धानबाट विकास भएका प्रविधिहरूको विस्तारमा कृषि क्षेत्रमा कार्यरत् सम्पूर्ण सरकारी तथा गैह्र-सरकारी संस्थाहरूबीच अन्तर निकाय समन्वय र सहकार्य कायम गर्दै कार्यान्वयनलाई नतिजाउन्मुख वनाउने ।

९. आधारभूत कृषि सूचना तथा तथ्याङ्क संकलन एवं विश्लेषण प्रणालीलाई समयानुसार आधुनिकीकरण गर्दै तथ्यमा आधारित (Evidence Based) कार्यक्रम तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी बनाउने ।

१०. प्रत्येक विकास क्षेत्रहरूको विभिन्न भू-परिस्थितिकीय (Agro-eco Zone) क्षेत्रमा उन्नत प्रविधिहरूको प्रभावकारी अनुसरणको लागि नमूना प्रविधि गाउँ (Model Technology Village), कृषक पाठशाला (Farmaers' Field School) र बाह्य अनुसन्धानलाई थप सुदृढिकरण गर्ने ।

५. रणनीतिक उद्देश्यहरूः

१.१ कृषि क्षेत्रको व्यवसायीकरण, गुणस्तर परीक्षण, अनुगमन र नियमनको क्षेत्रमा उपयुक्त प्रविधिको उपयोग गर्न सक्ने कृषक, युवा, उद्यमी तथा विज्ञहरूको क्षमता विकास गर्दै लैजाने ।

१.२ सम्भाव्य क्षेत्रहरूमा व्यावसायिक फर्म, साना र सीमान्त कृषकहरूलाई तुलनात्मक लाभका आधारमा उच्च उत्पादन हुन सक्ने तथा कम आयतन भएका उच्च मूल्यका उपजहरू छनौट गरी उत्पादन वृद्धिमा प्रोत्साहन गर्ने ।

१.३ प्रयोगमा नआएका उर्वर भूमिको सही सदुपयोग गरी परम्परागत प्रविधिको प्रवर्द्धन तथा युवा मैत्री आधुनिक प्रविधिको प्रयोगद्वारा व्यावसायिक उत्पादनमा जोड दिईनुका साथै यान्त्रिकरणसम्बन्धी नीति निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।

१.४ सरोकारवाला निकायहरूको समन्वयमा ग्रामीण कृषि पर्यटनको विकासमा युवा तथा कृषक उद्यमीहरूलाई आकर्षित गरी लागानीको वातावरण मिलाउने ।

१.५ भूमिगत तथा सतह सिचांई र वर्षाको पानी संकलन तथा सिंचाईका उपयुक्त प्रविधिहरूको प्रयोग गरी वर्षैभरी सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउने ।

१.६ ग्रामीण क्षेत्रमा कृषि वस्तु उत्पादन अभिवृद्धि गर्न कृषि सडक, विद्युत, संचार, गोदाम घर, शीतघर संकलन केन्द्र, थोक बजार जस्ता अत्यावश्यक भौतिक पूर्वाधार विकास जोड दिँदै कृषि बजार सूचनाको पँहुच बढाउने ।

१.७ खाद्यान्न उत्पादन न्यून हुने तथा खाद्य पोषण असुरक्षित क्षेत्रमा स्थानीय स्तरमै स्थानीय श्रोत-साधन, श्रम र प्रविधिको प्रयोग भई उत्पादन गर्न सकिने कृषि उत्पादन प्रवर्द्धन तथा उपयोगमा जोड दिई सुरक्षित खानपिन र पौष्टिक तत्व श्रोत तथा उपयोग बारे विशेष जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

१.८ कृषि विकासका कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्दा भू-उपयोग नीतिको आधारमा उपलब्ध जमिनको अधिकतम उपयोग हुने गरी उत्पादन वृद्धिका कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने ।

२.१ उत्पादन सामाग्रीहरूको सहज आपूर्तिको व्यवस्था गरी कृषि सहुलियतपूर्ण कृषि ऋण, कृषि उद्योगको उपकरण खरिदमा अनुदान र व्यापारमा कर सुविधा उपलब्ध गराई लागत घटाई प्रतिस्पर्धी वनाउने ।

३.१ Good Agriculture Practice (GAP), GMP/HACCP मापदण्ड तयार गरी कृषि उत्पादनको गुणस्तर निर्धारण गर्ने ।

३.२ Nepal Trade Integration Strategy (NTIS), 2010 ले निर्धारण गरेका निर्यातयोग्य बाली/वस्तुहरूको प्रवर्द्धन गर्ने ।

३.३ कीराहरूको सर्भे सर्भिलेन्स र कीराको क्षति तथा जोखिम विश्लेषण (Pest Risk Analysis) गरी केही महत्वपूर्ण बालीको लागि कीरामुक्त क्षेत्र (Pest Free Zone) निर्धारणसम्बन्धी इन्भेन्टरी तयार गर्ने ।

४.१ तुलनात्मक लाभका आधारमा उच्च उत्पादन हुनसक्ने सम्भाव्य कृषि उपजहरूको छनौट गरी उत्पादन वृद्धिमा जोड दिई त्यस्ता वस्तुहरूको पेटेन्ट राइट सुरक्षित गरी उत्पादनलाई आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने गरी प्रतिस्पर्धी बनाउने ।

४.२ अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा खपत हुने उच्च मूल्यका वस्तु र बालीहरूको प्राङ्गारिक खेतीलाई प्रोत्साहित गर्न सम्भावित वस्तु र क्षेत्रहरूको पहिचान गरी प्राङ्गारिक उत्पादनको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गर्दै प्राङ्गारिक क्षेत्रको घोषणा गर्ने । प्राङ्गारिक उत्पादनको प्रमाणीकरणको व्यवस्था मिलाउनुका साथै प्राङ्गारिक कृषि पर्यटनलाई प्रोत्साहन गर्ने ।

४.३ प्राङ्गारिक खेती प्रणालीको लागि चाहिने ज्ञान, सीप तथा प्रविधिहरू स्थानीय स्तरमा पुऱ्याई यसलाई विस्तार गर्ने । अन्य सम्भाव्य खेतीहरूको (जस्तो चीनमा टाइगर फार्मिङ्ग, थाइल्याडमा डियर फार्मिङ्ग) विविधीकरणको लागि राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरूबीच सम्बन्ध र समन्वय विस्तार गर्ने ।

४.४ कृषिक्षेत्रको उत्पादन वृद्धि गर्नका लागि निजी उद्यमी तथा सहकारी क्षेत्रको संलग्नता बढाउँदै करार खेती तथा सहकारी खेतीलाई प्राथमिकता दिई कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।

४.५ खाद्य प्रशोधन उद्योगलाई लक्षित गरी गुणस्तर लगायतका प्राविधिक समस्या समाधानका लागि ट्रायल परीक्षण तथा अध्ययन अनुसन्धान कार्यक्रम संचालन गर्न जोड दिने ।

४.६ खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मत्स्यपालन कार्यक्रमलाई मध्य-पहाडमा विस्तार गरिनुका साथै तराईमा उपलब्ध जलाशय, घोल, पोखरीमा साना भूमिहिन तथा सीमान्तकृत कृषकहरूलाई लक्षित गरी सहकारीको सहभागितामा मत्स्यपालनका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

५.१ ग्रामीण क्षेत्रमा कृषि वस्तु उत्पादन अभिवृद्धि गर्न कृषि वस्तुहरूको व्यावसायिक उत्पादन थलो नजिक कृषि सडक, बिजुली, संचार, गोदामघर, शीतभण्डार, संकलन केन्द्र, थोक बजार र बाह्य क्षेत्रमा बजार सञ्जाल विकास र विस्तार गरिनेछ साथै स्थानीय स्तरसम्म कृषि बजार सूचनाको पँहुच बढाउने ।

५.२ बाली तथा वस्तुको व्यावसायिक उत्पादन हुने क्षेत्रलाई एकीकृत पकेट क्षेत्र घोषणा गरी कृषि प्रसारका शैक्षिक क्रियाकलापका साथै पूर्वाधार विकासका क्रियाकलापहरू मूल्य अभिवृद्धि श्रृंखलाका आधारमा तर्जुमा गर्ने ।

५.३ खाद्य वस्तुको गुणस्तर परीक्षण, प्रमाणीकरण तथा व्यवसायीकरणमा नयाँ प्रविधि प्रयोगका लागि राष्ट्रिय खाद्य प्रयोगशालाको सुदृढीकरण गरी अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको मान्यता प्राप्त प्रयोगशालाको सुदृढीकरण गर्ने ।

५.४ अन्तर्राष्ट्रिय ऐन, नियम, सन्धि, महासन्धिसँग सामञ्जस्यता कायम गरेर कृषि वस्तु एवं सेवा सुविधा नियमनमा समसामयिक परिमार्जन गरी मापदण्ड तथा गुणस्तरमा सुधार ल्याउने ।

५.५ जीवनाशक विषादि, एन्टिबायोटिक, हर्मोनको सही उपयोग गर्न र यसका नकारात्मक असरबाट बच्न जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

५.६ विषादीबाट मानव स्वास्थ्यमा हुने दुरगामी दुस्प्रभावलाई न्यून गर्न रासायनिक विषादीहरूको बिक्री वितरणलाई अनुगमन गर्नका साथै एकीकृत किट व्यवस्थापन प्रबिधि अपनाई विषादीको प्रयोग कम गर्दै लैजाने ।

६.१ जलवायु परिवर्तनबाट नकारात्मक असर अनुकूलन र न्यूनीकरण गर्न आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान संचालन गरी असर न्यूनीकरण गर्ने प्रविधि तथा अभ्यासहरूलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।

६.२ विश्वव्यापी जलवायु परिवर्तनलाई कृषिमा अनुकूलन गर्दै कृषि जैविक विविधताको संरक्षण, सम्वर्द्धन तथा उपयोगमा वृद्धि गर्ने ।

६.३ स्वदेशी ज्ञान र आनुवांशिक/प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र सदुपयोग गर्न उपयुक्त प्रविधि तथा पूर्वाधारको विकास गरिनेछ । जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानीय समुदायको अग्रसरतालाई प्रोत्साहन प्रदान गर्नुका साथै उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

७.१ कृषि पेशालाई सम्मानजनक पेशाको रूपमा विकास गर्नुका साथै ग्रामीण युवा शक्तिलाई कृषि क्षेत्रमा आकर्षित गर्ने गरी उत्कृष्ट कृषकहरूलाई सम्मान/पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था गर्ने ।

७.२ युवा मैत्री कृषि व्यवसाय सञ्चालन गर्न पूँजिगत अनुदान तथा सहुलियतमा ऋण उपलब्ध गराई कृषि उद्यम सञ्चालनको लागि आवश्यक उद्यम विकास र सीपमूलक तालिम दिन प्राथमिकता दिने ।

७.३ स्वदेशमै वर्णसंकर बीउ (Hybrid Seed) उत्पादन अनुसन्धानका कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिने ।

७.४ कृषि क्षेत्रको विकास, अनुसन्धान, प्रसार र गुणस्तर परीक्षणमा संलग्न निकायहरूको सहकार्यमा प्राविधिक, कृषक/कृषि उद्यमी तथा सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न जोड दिने ।

८.१ राष्ट्रिय आवश्यकता अनुसार आधारभूत, व्यवहारिक र अनुसरणीय अध्ययन अनुसन्धानलाई प्राथमिकता प्रदान गरी कृषि शिक्षामा सम्बन्धित अध्ययन संस्थानहरूसँगको सहकार्यलाई वृद्धि गर्ने ।

८.२ प्रत्येक गा.वि.स.मा कम्तीमा एक एक जना कृषि प्राविधिकको साथै एक एक जना ग्रामिण कृषि कार्यकर्ताको परिचालन गराउने नीति लिई कृषि प्रसारलाई प्रभावकारी बनाउने ।

८.३ कृषि अनुसन्धानबाट प्राप्त नतिजालाई प्रसारसँग आबद्ध गर्नुका साथै उत्पादन, भण्डारण, गुणस्तर नियन्त्रण बजारीकरणलाई एकिकृत गरी समन्वयात्मक रूपमा कार्यक्रम संचालन गर्न जोड दिने ।

८.४ कृषि अनुसन्धान कार्यक्रमहरूलाई विश्व व्यापार संगठन एवं क्षेत्रीय स्तरका व्यापार सम्झौताहरूबाट प्राप्त अवसरको अधिकतम लाभ लिनेतर्फ उन्मुख गर्दै लैजाने ।

८.५ कृषि अनुसन्धानका विषयहरूको छनौट, कार्यान्वयन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी निर्णय प्रक्रियामा विपन्न तथा महिला कृषकहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

८.६ कृषकहरूलाई कृषिसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण सेवाहरू प्रभावकारी रूपमा स्थानीय स्तरमा नै उपलब्ध गराइनेछ । कृषि सम्बन्धी कार्यक्रममा संलग्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैह्र- सरकारी संघ/संस्था, स्थानीय निकायहरूको आपसी समन्वय एवं सहकार्यलाई प्रभावकारी बनाउने ।

८.७ कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायिकरण गर्न/गराउन सार्वजनिक, नीजि तथा सहकारी क्षेत्रको साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालनमा जोड दिने ।

८.८ स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ अनुसार कृषि क्षेत्रको लागि निर्धारित बजेट विनियोजन तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी कार्ययोजना तयार गर्ने ।

९.१ योजना तर्जुमा र तथ्याङ्कको विश्लेषणमा आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिने ।

९.२ प्रविधिको प्रयोगबाट सञ्जाल निर्माण गरी तथ्यमा आधारित कार्यक्रम तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई अद्यावधिक र प्रभावकारी बनाउने ।

९.३ Integrated Phase Classification (IPC) को आधारमा नियमित रूपमा तात्कालिक तथा दीर्घकालिन (Acute and chronic) खाद्य असुरक्षाको स्थितिको अनुगमन तथा विश्लेषणका माध्यमबाट खाद्य असुरक्षित समुदाय तथा

क्षेत्र पहिचान गरी सोको जानकारी योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनका लागि उपलब्ध गराइने व्यवस्थालाई सुदृढ गर्ने ।

९.४ स्वदेशमा पाइने जडिबुटि (Herbal Medicines) बाट बोट/बिरूवाहरूको उपचार गर्ने प्रविधि विकास गरि प्राङ्गारिक खेतीलाई प्रोत्साहन गर्दै विदेशबाट आउने औषधीको प्रतिस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउने ।

१०.१ कृषि अनुसन्धान परिषद् र मातहतका अनुसन्धान केन्द्रहरूबाट सिफारिस भएका नतिजाका आधारमा स्थानिय स्तरमा कृषि प्रसारका कार्यक्रमहरू समन्वयात्मक रूपमा संचालन गर्ने ।।

१०.२ विशेष परियोजना तथा अभियानमुखी कार्यक्रमहरू कृषि अनुसन्धान, प्रसार र शिक्षण संस्थाको समन्वयमा संचालन गर्ने ।

(ख). कृषि विकास मन्त्रालयको काम, कर्तव्य र अधिकार

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७० बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहायनुसार रहेका छन् :

१. कृषिसम्बन्धी नीति, योजना तथा कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन;

२. खाद्यान्न, नगदे बाली, औद्योगिक बाली (सजिवन तथा रबर प्लान्टसमेत), तरकारी र फलफूल खेतीको विकास तथा प्रवर्द्धन;

३. कृषि रसायन तथा माटोसम्बन्धी अनुसन्धान र प्रविधि विस्तार;

४. कृषि इन्जिनियरिङ र उन्नत कृषि औजारको अनुसन्धान, विकास तथा विस्तार;

५. बाली संरक्षण, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण;

६. कृषि प्रचार प्रसार तथा युवा कृषक कार्यक्रम;

७. कृषि नर्सरी तथा बीउ बिजनको विकास;

८. रेशम खेती;

९. कृषिक्षेत्रको व्यवसायीकरण, औद्योगिकीकरण र कृषिजन्य वस्तुको बजार व्यवस्थापन तथा विस्तार;

१०. प्राङ्गारिक, जैविक तथा रासायनिक मल;

११. खाद्य गुणस्तर निर्धारण, अनुसन्धान, नियन्त्रण तथा विस्तार;

१२. कृषि क्षेत्रको बिउ, बिजन, विरुवाको गुणस्तर निर्धारण, प्रमाणीकरण तथा नियमन;

१३. खाद्य सुरक्षा;

१४. कृषि सूचना प्रणाली;

१५. कृषि वातावरण तथा विषादि व्यवस्थापन;

१६. प्राङ्गारिक खेती तथा प्राङ्गारिक प्रमाणीकरण;

१७. कृषिसम्बन्धी जैविक विविधता र जैविक प्रविधि (Bio-technology) को विकास तथा विस्तार;

१८. फसल बिमा;

१९. कृषि वस्तु, सेवा र प्रविधिको सम्बद्धता, स्तरीयकरण तथा प्रमाणीकरण;

२०. कृषि सम्बन्धी प्रयोगशालाको सम्बद्धता सम्बन्धी विषय;

२१. कृषि सम्बन्धी प्रयोगशालाको सम्बद्धतासम्बन्धी विषय;

२२. खाद्यान्नबाली र अत्यावश्यक वस्तुहरूको उत्पादन तथा बजार व्यवस्थापन;

२३. संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय खाद्य तथा कृषि सङ्गठन, कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष तथा अन्तर्राष्ट्रिय कृषि संस्था;

२४. कृषि फार्म तथा कृषि केन्द्र;

२५. कृषि सम्बन्धी संस्थान, समिति तथा कम्पनी;

२६. नेपाल कृषि सेवा सम्बन्धित समूहको संचालन ।

२७. मत्स्यपालन र जलचरसम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान, विकास तथा बजार प्रवर्द्धन;

(ग) कृषि विकास मन्त्रालयमा रहने कर्मचारी संख्या र कार्य विवरण :

(१) दरबन्दी तेरिज

क्र. सं.	पद	श्रेणी	सेवा	समूह	उप समूह	मौजुदा दरवन्दी	कैफियत
१	सचिव	विशिष्ट				१	
२	सह सचिव	रा.प.प्रथम	नेपाल प्रशासन	प्रशासन		१	
३	सह सचिव	रा.प.प्रथम	नेपाल कृषि	समूहिकृत नहुने		५	
४	उप सचिव	रा.प.द्वितिय	नेपाल प्रशासन	प्रशासन		३	
५	उप सचिव (लेखा)	रा.प.द्वितिय	नेपाल प्रशासन	लेखा		१	
६	उप सचिव (कानून)	रा.प.द्वितिय	नेपाल कानून	न्याय		१	
७	वरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ	रा.प.द्वितिय	नेपाल कृषि	एगृ.इको एण्ड मार्केटिङ्ग		१२	
८	सिनियर स्टास्टिकल अधिकृत	रा.प.द्वितिय	नेपाल आ.यो. तथा त.	तथ्याकं		२	
९	वरिष्ठ बालि संरक्षण अधिकृत	रा.प.द्वितिय	नेपाल कृषि	बालि संरक्षण		२	
१०	वरिष्ठ वागवानी विकास अधिकृत	रा.प.द्वितिय	नेपाल कृषि	वागवानी		३	
११	वरिष्ठ कृषि प्रसार अधिकृत	रा.प.द्वितिय	नेपाल कृषि	प्रसार		२	
१२	वरिष्ठ पशु चिकित्सक	रा.प.द्वितिय	नेपाल कृषि	भेटेरीनरी		०	
१३	शाखा अधिकृत	रा.प.तृतिय	नेपाल प्रशासन	प्रशासन		७	
१४	लेखा अधिकृत	रा.प.तृतिय	नेपाल प्रशासन	लेखा		२	
१५	कृषि अधिकृत	रा.प.तृतिय	नेपाल कृषि	समूहिकृत नहुने		५	
१६	कृषि अधिकृत	रा.प.तृतिय	नेपाल कृषि	समूहिकृत नहुने (लाइभ/भेट)		०	
१७	कृषि अर्थ विज्ञ	रा.प.तृतिय	नेपाल कृषि	एगृ.इको एण्ड मार्केटिङ्ग		१७	
१८	कृषि प्रसार अधिकृत	रा.प.तृतिय	नेपाल कृषि	प्रसार		४	
१९	पशु विकास अधिकृत	रा.प.तृतिय	नेपाल कृषि	ला. पो. एण्ड डेरी डे		०	
२०	पशु चिकित्सक	रा.प.तृतिय	नेपाल कृषि	भेटेरीनरी		०	
२१	खाद्य अनुसन्धान अधिकृत	रा.प.तृतिय	नेपाल कृषि	खाद्य पोषण तथा गुण नियन्त्रण		१	
२२	प्राविधिक सहायक	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल कृषि	एगृ.इको एण्ड मार्केटिङ्ग		१०	
२३	प्राविधिक सहायक	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल कृषि	माटो		१	
२४	प्राविधिक सहायक	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल कृषि	वागवानी		१	
२५	नायब सुब्बा	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल प्रशासन	सा. प्रशासन		१०	
२६	लेखापाल	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल प्रशासन	लेखा		३	
२७	टाइपिष्ट	वेग अनुसार	नेपाल प्रशासन	सा. प्रशासन		०	
२८	कम्प्युटर अपरेटर	रा.प.अनं.प्रथम	विविध	----------		५	
२९	इलेक्ट्रीसियन	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल इन्जि			०	
३०	फोटोकपि अपरेटर	रा.प.अनं.द्वितिय	विविध			१	
३१	टेलिफोन अपरेटर	रा.प.अनं.द्वितिय	विविध			०	
३२	खरिदार	रा.प.अनं.द्विति	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन		२	

		य					
३३	प्लम्वर	रा.प.अनं.द्वितिय	नेपाल इन्जि			०	
३४	हलुका सवारी चालक	विहिन	इन्जिनियरिङ्ग	मेकानिकल		७	
३५	कार्यालय सहयोगी	विहिन	नेपाल प्रशासन	सा. प्रशासन		५	
				जम्मा		११४	
	हलुका सवारी चालक	विहिन	इन्जिनियरिङ्ग	मेकानिकल		२	
	कार्यालय सहयोगी	विहिन	नेपाल प्रशासन	सा. प्रशासन		८	
	प्लम्वर	रा.प.अनं.द्वितिय	नेपाल इन्जि			१	
	इलेक्ट्रीसियन	रा.प.अनं.प्रथम	नेपाल इन्जि			१	
				जम्मा		१२	
				कुल जम्मा		१२६	

(२) **मन्त्रालयको संगठन संरचनाः**

यस मन्त्रालयको संगठन संरचना अनुसूची १ मा उल्लेख गरिएको छ।

(३) **पदको कार्यविवरण** :

१. प्रशासन महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण

- निजामती कर्मचारी प्रशासनमा प्रशासनिक सुधार ल्याउन, अपनाउनु पर्ने नीति, नियम तर्जूमा गर्ने ।
- कर्मचारी प्रशासन सम्वन्धी (R to R) कार्य गर्ने ।
- आन्तरिक व्यवस्थापन सम्वन्धी कार्य गर्ने ।
- जिन्सी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- मन्त्रालय र अन्तरगतका निकायहरुलाई कानूनी राय, परामर्श दिने ।
- मन्त्रालयस्तरबाट हुने निकायहरुका पदाधिकारीहरुको नियुक्ति तथा अवकाश सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने ।
- मन्त्रालय अन्तरगतका कार्यालय र निकायहरुको प्रशासनिक कामकारवाहीको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी उपयुक्त कारवाही गर्ने

२. अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा तथ्याङ्क महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण (TOR)

- मन्त्रालय र अन्तर्गतका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु र वैदेशिक सहायतामा संचालित आयोजनाहरुको कार्यक्रम संचालन तह देखि नीतिगत तहसम्म समीक्षा अनुगमन एवं मूल्यांकन गर्ने, गराउने ।
- नियमित रुपमा (मासिक, द्वैमासिक, चौमासिक र बार्षिक) कार्य प्रगति स्थितिको समीक्षा गर्ने , गराउने र पृष्ठपोषण गर्ने ।
- कार्यक्रम तथा आयोजना सम्बन्धमा समय समयमा प्राप्त निर्देशनहरुको कार्यान्वयन र अन्तर निकाय समन्वय गर्ने, गराउने ।

- व्यवस्थापिका संसद सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने, गराउने ।
- मातहतका निकायहरुबाट प्राप्त समस्या समाधानार्थ आवश्यक कारवाही गर्ने ।
- कृषि सम्बन्धी नीति कार्यान्वयनको अनुगमन तथा विश्लेषण एवं कृषि सम्बन्धी क्षेत्र /उपक्षेत्रको आर्थिक विश्लेषण कार्य गर्ने, गराउने ।
- कृषि क्षेत्रको योजना, अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि आवश्यक तथ्यांक एवं सूचना प्रवाह गर्ने ।
- कृषि बजार, बालीनाली स्थिति निरीक्षण तथा बार्षिक द्वैमासिक वालीनाली प्रतिवेदन प्रकाशन गर्ने ।
- अर्धबार्षिक, बार्षिक कृषि तथ्यांक संकलन, प्रशोधन, अनुगमन, अनुमान तथा प्रकाशन गर्ने ।
- Statistical Information on Nepalese Agriculture लागि तथ्यांक संकलन , अनुगमन, प्रशोधन गरी प्रकाशन गर्ने ।

३. <u>खाद्य सुरक्षा, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा वातावरण महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण</u>

- खाद्य सुरक्षा अनुगमनको लागि इकाइ गठन गरी कार्य गर्ने एवं Preliminary National and Sub-national level Food Balance Sheet Integrated Food Security Phase Classification सम्बन्धी प्रतिबेदनहरु तयारी तथा प्रकाशन गर्ने ।
- बाली उत्पादन तथा खाद्य आपूर्ति पूर्वानुमान जानकारी प्रणाली Early warning system को स्थापना गरी सुदृढ गर्दै लैजाने ।
- जिल्लाहरुमा खाद्य सुरक्षाका सूचकहरू निर्माण र जोखिम नक्साङ्कन गरी सो अनुसार खाद्य असुरक्षित क्षेत्र/समूहको पहिचान गर्ने ।
- खाद्य सुरक्षा सूचना संकलन ढाँचाको बिकास गरी तथ्याङ्क संकलन गर्न लगाउने
- खाद्य-सुरक्षा स्थितिको विश्लेषण गरी त्रैमासिक सूचना वुलेटिन प्रकाशन गरी बितरण गर्ने ।
- वातावरणीय ह्रास न्यूनिकरण तथा जैविक विविधता संरक्षण र सम्ब र्द्धन सम्बन्धी नीति तथा मार्गदर्शन तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने
- जलवायु परिवर्तनबाट कृषि उत्पादन एवं उत्पादकत्वमा पर्ने असर विश्लेषण गरी अनुकूलनका लागि आवश्यक नीति निर्देशनहरु तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने
- लैङ्गिक उत्तरदायि तथा समावेशी प्रकृतिका बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्न योजना महाशाखालाई पृष्ठपोषण गर्ने
- लैङ्गिक समविकासका लागि महिला कृषकहरुको सीप र ज्ञानमा अभिबृद्धि गरी कृषि उद्यमीको रुपमा विकसित गर्न उपयुक्त वातावरण तयार गर्ने
- जैविक विविधता संरक्षण र सम्बर्द्धन सम्बन्धी आवश्यक कार्य गर्ने
- कृषि वातावरण तथा समावेशीकरण सम्बन्धी मन्त्रालयको सम्पर्क विन्दुको रुपमा रही कार्य गर्ने
- Internalional Treaty on Plant Genetic Resurces for food and Agriculture (IPPGRFA) को food point को रुपमा कार्य गर्ने, Climate change Aloptation and Disaste Risk management in Agriculture Priority framework for Action 2011-2020 को कार्यान्वयन गर्ने ।
- बार्षिक रुपमा कृषि बजार , बालीनाली तथ्यांक संकलन विधिको विकासका लागि, निर्देशिका तयारी परिमार्जन, तालिम आदि सन्चालन गर्ने ।

- अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार संगठन (**WTO**) को वाली संरक्षणसँग सम्बन्धित प्रावधानहरुको अधिनमा रही वनस्पतिजन्य रोग तथा प्लाण्ट क्वारेन्टाइन सम्बन्धी ऐन नियमहरुलाई अन्तर्राष्ट्रिय वनस्पति संरक्षण अभिसन्धीसँग सामाञ्ज स्य तथा अन्य सदस्य राष्ट्र सो सम्बन्धी ऐन नियमहरुसँग एकरुपता कायम गर्ने/गराउने

४. योजना महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण

- कृषि विकास सम्बन्धी बार्षिक कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा एवं समन्वय गर्ने
- कृषि सम्बन्धी जनशक्तिको वस्तुस्थिति अद्यावधिक गर्ने तथा जनशक्तिको क्षमता विकासका लागि उच्च अध्ययन तथा तालिमको व्यवस्था गर्ने गराउने ।
- रा.यो.आ., अर्थ मन्त्रालय र अन्य सम्बद्ध निकायसँग समन्वय गर्ने ।

५. नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण

- समयसापेक्ष कृषि सम्बन्धी नीति तथा आवधिक योजनाहरुको तर्जुमा , विश्लेषण तथा परिमार्जन गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनमा समन्वय गर्ने ।
- कृषि क्षेत्रको विकासको लागि आयोजनाहरुको प्रस्ताव तयारी गरी विभिन्न निजी तथा बैदेशिक दातृ संस्थाहरुसँग कार्यगत समन्वय गर्ने ।

(४) **मन्त्रालय अन्तर्गतका विभाग, केन्द्रीय निकाय, परिषद्, बोर्ड, समिति तथा संस्थानहरुको विवरणः**

केन्द्रीय निकाय

बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर ।
कृषि सूचना तथा संचार केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर ।
राष्ट्रिय कृषि अनुसन्धान तथा विकास कोष, सिंहदरवारप्लाजा, काठमाण्डौ ।

विभागहरु

कृषि विभाग, हरिहरभवन, ललितपुर ।
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग, बवरमहल, काठमाण्डौ ।

परिषद्

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद, सिंहदरवार प्लाजा, काठमाण्डौ ।

वोर्ड

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास वोर्ड, नयाँ वानेश्वर, काठमाण्डौ ।

कम्पनी

कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड, टेकू, काठमाण्डौ ।
राष्ट्रिय बीउ विजन कम्पनी लि., टेकु, काठमाण्डौ ।

समिति

कपास विकास समिति, खजुरा, बांके ।
कालीमाटी फलफूल तथा तरकारी बजार विकास समिति, कालीमाटी, काठमाण्डौ ।
चन्द्रडाँगी बीउ बिजन तथा दुग्ध उत्पादन विकास समिति, झापा ।

(घ) सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि

यस मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने सेवाको विवरण, लाग्ने दस्तुर तथा अवधिका बारे माथि बुँदा नं. (घ) मा उल्लेख गरिएकै छ । यस मन्त्रालय अन्तर्गतका गैरकर राजश्वका दरहरू निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ ।

१) मत्स्य विकास सेवा शुल्क :

सि.नं.	शिर्षक नं.	विवरण	दर (रू)	कैफियत
१.	१.१.०७.३०	**खाद्य कृषि क्षेत्रको आय**		
		(क) मत्स्य बीज		
		(१) फ्राई		
		● कमन कार्प / गोटा	०।२५	
		● चाइनिज कार्प / गोटा	०।२५	
		● मेजर कार्प / गोटा	०।२५	
		● सौन्दर्य माछा / गोटा	२।५०	
		(२) फिङ्गरलिङ्ग (२-३ इन्च)		
		● कमन कार्प / गोटा	०।७५	
		● चाइनिज कार्प / गोटा	०।७५	
		● स्थानीय मेजर कार्प / गोटा	०।७५	

		(३) फिङ्गरलिङ्ग (३ इन्च भन्दा बढी)		
		• कमन कार्प / गोटा	१।५०	
		• चाइनिज कार्प / गोटा	१।५०	
		• स्थानीय मेजर कार्प / गोटा	१।५०	
		(४) ह्याचलिङ्ग		
		• चाइनिज कार्प / लाख	२५००।-	
		• भाकुर / लाख	२५००।-	
		• रहु, नैनी / लाख	२०००।-	
		(ख) खाने माछा★/ के.जी. औषत मूल्य (कमन/ग्रास कार्प/भाकुर/सिल्भर/बिगहेड/रहु/नैनी/टिलापिया)	न्यूनतम १५०।-	

★**द्रष्टव्य :** खाने माछाको मूल्य जात र स्थान अनुसार फरक पर्ने भएकोले प्रस्तावित न्यूनतम दरमा नघट्ने गरी स्थानीय जिल्ला दररेटसमितिको निर्णय अनुसार कार्यान्वयन हुने ।

२) माटो तथा मलखाद परीक्षण सेवा शुल्क :

सि.नं	शिर्षक. नं.	विवरण	दर (रू)	कैफियत
१.	१.१.०७.३०	**खाद्य कृषि क्षेत्रको आय**		
		(क) माटो विश्लेषण		
		● प्राङ्गारिक पदार्थ विश्लेषण	१००।-	रसायन तथा अन्य विश्लेषण सामग्रीमा भएको मूल्य वृद्धिको अनुपातमा नयाँ दररेट निर्धारण गरिएको ।
		● माटोको पि.एच.विश्लेषण	१०।-	
		● टेक्स्चर विश्लेषण	३०।-	
		● नाइट्रोजन विश्लेषण	८०।-	
		● विरूवाले प्राप्त गर्ने फोस्फरस विश्लेषण	१००।-	
		● विरूवाले प्राप्त गर्ने पोटासियम विश्लेषण	८०।-	
		● सूक्ष्मतत्व विश्लेषण : बोरोन, मोलिब्डेनम (प्रति तत्व)	४००।-	
		● जिन्क, आइरन, कपर, म्याङ्गनिज (प्रति तत्व)	२५०।-	
		(ख) रासायनिक मल विश्लेषण		
		● कुल नाइट्रोजन विश्लेषण	३००।-	रसायन तथा अन्य विश्लेषण सामग्रीमा भएको मूल्य वृद्धिको अनुपातमा नयाँ दररेट निर्धारण गरिएको ।
		● नाइट्रेट नाइट्रोजन विश्लेषण	३००।-	
		● एमोनिकल नाइट्रोजन विश्लेषण	१५०।-	
		● कुल फोस्फरस विश्लेषण	५००।-	
		● फ्रयाक्सनल फोस्फरस (पानीमा घुलनशील, साइट्रीक एसिडमा घुलनशील, साइट्रीक एसिड अघुलनशील फस्फोरस विश्लेषण)	१२००।-	

सि.नं	शिर्षक. नं.	विवरण	दर (रू)	कैफियत
		• पोटास (STPB तरिका)	६५०।-	
		• पोटास (फ्लेम फोटोमिटर तरिका)	४००।-	
		(ग) प्राङ्गारिक मल विश्लेषण		
		• कुल नाइट्रोजन विश्लेषण	४५०।-	नयाँ दररेट निर्धारण गर्न आवश्यक भएको ।
		• कुल फोस्फरस विश्लेषण	५००।-	
		• पोटास (फ्लेम फोटोमिटर तरिका)	४००।-	
		• चिस्यान विश्लेषण	२०।-	
		• प्राङ्गारिक कार्वन विश्लेषण	१२०।-	
		• पि.एच. विश्लेषण	१२।-	

★★**द्रष्टव्य :**

क. कृषक आफैंले ल्याएको वा जिल्ला कृषि विकास कार्यालय/ कृषि विभाग अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरू वा अन्य सरकारी कार्यालय वा सरकारी स्वामित्वमा रहेका संस्थानहरूबाट आएका नमूना विश्लेषण शुल्कमा ७५% छुट दिने ।

ख. अध्ययन अनुसन्धान कार्यकालागि विद्यार्थी वा विश्वविद्यालयका सम्बन्धित अध्येताले अध्ययन केन्द्र वा विश्वविद्यालयको सम्बन्धित विभागको सिफारिस पत्र पेश गरेमा नमूना विश्लेषण शुल्कमा ५०% छुट दिने ।

३) बीउ विजन परीक्षण तथा सेवा शुल्क :

सि.नं.	शिर्षक नं.	विवरण	दर (रू)	कैफियत
१	१.१.७.३०	**खाद्य कृषि क्षेत्रको आय**		
		• उमारशक्ति परीक्षण	२२९।-	
		• शुद्धता परीक्षण	१७४ ।-	
		• चिस्यान परीक्षण	१५४ ।-	
		• टेट्राजोलियम टेस्ट	२८९।-	
		• भिगर परीक्षण	२३२।-	
		• बीउको स्वास्थ्य परीक्षण	३५१।-	
		• जातीय शुद्धता परीक्षण क)बायोकेमिकल्स टेस्ट ख) ग्रो आउट टेस्ट ग) इलेक्टोफोरेसिस	- - -	यी परीक्षणहरू प्रयोगशालामा प्रचलनमा नरहेकाले हटाउने ।
		• १००० दाना तौल	११०।-	
		• बीउ नमूना लिए वापत शुल्क	२१४ प्रति नमुना	
		• खेत निरीक्षण	३२० प्रति हे.	
		• बीउ प्रमाणीकरण	१०० प्रति मे. टन	

४) फलफूल विरूवाको मूल्य :

(क) विभिन्न फलफूलको कलमी विरूवाः

सि.नं.	शिर्षक नं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)	
१	१.१.७.३०	स्याउ	२	२-३	४०।-
२		नासपाती	१-२	२-३	४०।-
३		आरू	१-२	१.५-३	३५।-
४		आरूवखडा	१-२	१.५-३	३५।-
५		चेरी	१-२	१.५-३	३५।-
६		खुर्पानी	१-२	१.५-२.५	३५।-
७		कागजीवदाम	१-२	१-२	३५।-
८		हलुवावेद	१-२	१.५-२.५	४०।-
९		कटुस	१-२	१-२	४५।-
१०		ओखर (दाँते)	१-२	१-२	५०।-
११		पिकानट (चुचे ओखर)	१-२	१-२	५०।-
१२		लप्सी	१-२	२-४	५०।-
१३		फ्लावरिङ्ग पिच	१-२	१.५-३	३५।-
१४		किवि	१-२	१-२	१००।-
सि.नं.	**शिर्षक नं.**	**फलफूलको नाम**	**उमेर (वर्ष)**	**उचाई (फिट)**	
१५		सुन्तला	१-२	१.५-२.५	३५।-
१६		जुनार	१-२	१.५-२.५	३५।-
१७		कागती	१-२	१	३५।-

१८		निबुवा	१-२	१-२	३५।-
१९		भोगटे	१-२	१-२	३५।-
२०		चाक्सी	१-२	१-२	३५।-
२१		बिमिरो	१-२	१-२	३५।-
२२		किन्नो	१-२	१.५-२.५	३५।-
२३		मुन्तला	१-२	०.७५-१.५	५०।-
२४		आँप (अविहायात)	१-२	१.५-३	१००।-
२५		आँप (अम्रपाली र मल्लिका)	१-२	१.५-३	७५।-
२६		आँप (अन्य जात)	१-२	१.५-३	४५।-
२७		लिचि	१-२	१-२	४०।-
२८		केरा (तन्तु प्रजनन)	१	१-२	१५।-
२९		अम्बा	१-२	१.५-२.५	२५।-
३०		अमला	१-२	१-२	३०।-
३१		एभोकाडो	१-२	१.५-३	४०।-
३२		सपोटा	१-२	२	३०।-
३३		लौकाट	१-२	१-२	३०।-
३४		जैतुन	१-२	१-२	४०।-
३५		फीजुवा	१-२	१-२	२५।-

(ख) विभिन्न फलफूलको बिजु विरूवाः

सि.नं.	शिर्षक नं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)	दर (रू)
१	१.१.७.३०	ओखर (दाँते)	१-३	१-२	२५।-

२		पिकानट (चुचे ओखर)	१-२	१-२.५	२५।-
३		कागजीवदाम	१-२	१.५-२.५	२५।-
४		कटुस	२	१.५-२.५	२५।-
५		किवि	१-२	१-२	५०।-
६		सुन्तला	१-२	१.५-२.५	२०।-
७		कागती	१-२	१-१.५	२०।-
८		निबुवा	१-२	१-२	२०।-
९		चाक्सी	१-२	१-२	२०।-
१०		रूखकटहर	१	१-२	२०।-
११		अम्बा	१-२	१-२	१०।-
१२		अमला	१-२	१-२	१०।-
१३		काफल	१-२	१-२	१०।-
१४		सरीफा	१-२	१-२	१०।-
१५		एभोकाडो	१-२	१-२	२५।-
सि.नं.	**शिर्षक नं.**	**फलफूलको नाम**	**उमेर (वर्ष)**	**उचाई (फिट)**	**दर (रू)**
१६		बयर	१-२	१-२	१०।-
१७		बेल	१-२	१-२	१०।-
१८		जैतुन	१-२	१-२	१०।-
१९		काजु	१-२	१.५-२.५	२०।-
२०		सुपारी	१-२	१-२	२०।-
२१		मेवा बर्णशंकर (पोली ब्याग)	६ महिना	१-१.५	१५।-
२२		मेवा स्थानीय (पोली ब्याग)	६ महिना	१-१.५	१०।-

२३		कफी	८ महिना	१-२	१०।-
२४		कफी (पोली ब्याग)	-	१-२	१५।-
२५		मेकाडिमियानट	१-२	१-२	३०।-
२६		नरिवल	१-२	१-२	१२०।-

(ग) विभिन्न फलफूलको कटिङ (जरावाल) बिरूवाः

सि.नं.	शिर्षक नं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)	दर (रू)
१	१.१.७.३०	अनार	१	१.५-२.५	५०।-
२		अंगुर	१	१.५-२.५	१५।-
३		अंजिर	१	१.५-२.५	१५।-
४		हेजलनट	१-२	१.५-२.५	१५।-
५		जैतुन	१-२	१-२	२०।-
६		भुइँ ऐँसेलु(स्ट्रवेरी) रनर पोली ब्याग	३-६ महिना	१	१५।-
७		भुइँकटहर	४ महिना	०.७५-१.५	१०।-
८		केरा (सकर्स)	३-६ महिना	१-२	१५।-

(घ) स्क्रिन घर (Screen House)भित्र उत्पादित प्रमाणीकरण गरेको सुन्तलाजात फलफूलको कलमी बिरूवाः

सि.नं.	शिर्षक नं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)	दर (रू.)
१	१.१.७.३०	सुन्तला	१.५-२.५	१.५-२.५	१२५।-

२		जुनार	१.५-२.५	१.५-२.५	१२५।-

(ङ) विभिन्न फलफूलको रूटस्टक बिरूवा:

सि.नं.	शिर्षक नं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)	दर (रू)
१	१.१.७.३०	स्याउ	१-२	१-२	१०।-
२		ईडी मयल	१-२	१-२	१०।-
३		क्रेब एप्पल	१-२	१-१.५	१०।-
४		किवि	१-२	१-२	३०।-
५		जैतुन	१-२	१-१.५	१०।-
६		आरू (स्थानीय)	१-२	१-१.५	१०।-
७		चेरी	१-२	१.५-३	१०।-
८		हलुवावेद	१-२	१-२	१०।-
९		हाडे ओखर	१-२	१-२	१५।-
१०		लप्सी	१-२	१.५-२.५	१५।-
११		आँप	१-२	१-२	१०।-
१२		तिनपाते सुन्तला	१-२	१-१.५	१०।-
१३		सिट्रेन्ज	१-२	१-१.५	१०।-
१४		ज्यामिर	१-२	१-१.५	१०।-

च) भ्याक्सिनको मूल्य :

सि.नं.	शिर्षक नं	विवरण	दर (रू)
१.	१.१.०७.३०	खाद्य कृषि क्षेत्रको आय	
		१. एच एस एरोसोल भ्याक्सिन मात्रा ५०	९०।-
		२. रानिखेत आइ २ मात्रा १००	४०।-

६) तालिम तथा प्रसारका भौतिक सामग्रीको सेवा शुल्क :

क्र.सं.	शिर्षक नं.	विवरण		दर (रू)
१	१.१.०७.३०	सरकारी क्षेत्रको अन्य आय		
		(क)	तालिम कक्ष प्रति दिन	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	१०००।-
			(आ) गैह्र सरकारी	२०००।-
		(ख)	सभा कक्ष प्रति दिन	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	१५००।-
			(आ) गैह्र सरकारी	३०००।-
		(ग)	क्षेत्रीय कृषि तालिम केन्द्रहरूको आवास प्रति दिन	

			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	५०।-
क्र.सं.	**शिर्षक नं.**	**विवरण**	**क्र.सं.**	
			(आ) गैह्र सरकारी	१००।-
		(घ)	कृषि तालिम/पशु सेवा तालिम निर्देशनालयको आवास प्रति दिन	
			(अ) तालिमी	५०।-
			(आ) अन्य सबै निकायका अधिकृत/कर्मचारी	१०० ।-
		(ङ)	ओभरहेड प्राजेक्टर प्रति दिन	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	५००।-
			(आ) गैह्र सरकारी	१०००।-
		(च)	मल्टिमिडिया प्रति दिन	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	१००० ।-
			(आ) गैह्र सरकारी	२५००।-
		(छ)	मिनिवस प्रति दिन ईन्धन र चालकको दै.भ्र.भत्ता सम्बन्धित निकायले बेहोर्ने	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	३०००।-
			(आ) गैह्र सरकारी	४०००।-

७) खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण सम्बन्धी सेवाका क्षेत्रहरू तथा सेवा शुल्क :

सि.नं.	शिर्षक नं.	विवरण	दर
१	१.१.०७.३०	खाद्य कृषि क्षेत्रको आय (विश्लेषण दस्तुर)	

		Melamine test	१०००।-
		Methanol test	१०००।-
		Formalin test	१०००।-
		Hydroxy-methyl furfural (HMF)	१०००।-
		Antibiotic/Veterinary drug Residue (per residue)	५००।-
		Heavy metal per parameter	५००।-
		Verification of Lactometer	५००।-
		Water Activity	५००।-
		Ethanol	५००।-

(**च**) **निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी,**

यस मन्त्रालयबाट निर्णय गर्दा "सरकारी निर्णय प्रक्रिया सरलीकरण निर्देशिका, २०६५" लाई परिपालन गर्ने गरिएको छ । माननीय मन्त्रीज्यू र मन्त्रालयका सचिवस्तरबाट हुने निर्णय टिप्पणी प्रक्रिया अवलम्वन गर्ने गरिएको छ । अधिकार प्रत्यायोजन भएबमोजिम महाशाखा प्रमुख र शाखा प्रमुखहरूबाट निर्णय हुने गरिएको छ। विषयवस्तुअनुसार कतिपय निर्णय पत्रमा नै तोकआदेश गरी गर्ने गरिएको। नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्मा निर्णयका लागि पठाउनु पर्ने तोकिएका विषयहरू विभागीय मन्त्रीबाट स्वीकृति भएपश्चात प्रस्ताव गरी पठाउने गरिन्छ।

(छ) **निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी**

यस मन्त्रालयबाट गरिएका निर्णयउपर उजुरी गर्नु परेमा निर्णय गर्ने अधिकारीभन्दा एक तह माथिका अधिकारी समक्ष उजुरी गर्नुपर्नेछ। प्रचलित कानुनले नै तोकेका विषयमा सोही बमोजिम नै हुनेछ।

(ज) सम्पादन गरेको कामको विवरण

१. आ.ब. २०७३/७४ बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित बुँदाहरु सम्बन्धमा कृषि विकास मन्त्रालयको कार्ययोजना
२. आ.व २०७३/७४ को नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना (पुष महिनाको प्रगति)

(झ) सूचना अधिकारी र प्रमुखको नाम, पद :

प्रमुखको नाम र पद : डा. सुरोज पोखरेल, सचिव

सम्पर्क नं. ०१-४२११८०८

सूचना अधिकारी : टीकाराम शर्मा, वरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ

सम्पर्क नं. ०१-४२११६६५

ईमेल : trsharma@moad.gov.np

सहायक सूचना अधिकारी : प्रविण पौडेल, शाखा अधिकृत

सम्पर्क नं. ०१-४२११६६५

ईमेल : prabeen.poudel@gmail.com

(ञ) ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकको सूची

कृषि विकास मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र रही कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने प्रचलित नीति (ऐन, नियमावली, आदेश, निर्देशिका, कार्यविधि, मार्गदर्शन एवं अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि, सम्झौताहरू निम्न बमोजिम रहेका छन् :-

(१) ऐनहरू

(१) जलचर ऐन, २०१७

(२) खाद्य ऐन, २०२३

(३) दाना पदार्थ ऐन, २०३३

(४) बीउ विजन ऐन, २०४५

(५) जीवनाशक विषादि ऐन, २०४८

(६) नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् ऐन, २०४८

(७) राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड ऐन, २०४९

(८) बिरूवा संरक्षण ऐन, २०६४

(९) कृषि तथा पशुधन बीमा लेख, २०६९

(२) नियमावलीहरू

(१) दाना पदार्थ नियमावली, २०४१

(२) जीवनाशक विषादि नियमावली, २०५०

(३) खाद्य नियमावली, २०५७

(४) बीउ विजन नियमावली, २०६९

(३) आदेशहरू

(१) कपास विकास समिति (गठन) आदेश, २०३७

(२) चन्द्रडाँगी बीउ विजन तथा दुग्ध विकास समिति (गठन) आदेश, २०५२

(३) रासायनिक मल (नियन्त्रण), आदेश, २०५५

(४) कालिमाटी फलफूल तथा तरकारी बजार विकास समिति (गठन) (तेश्रो संशोधन) आदेश, २०६३

(४) नीतिहरू

(१) दीर्घकालीन कृषि योजना प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नेसम्बन्धी नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था, २०५०

(२) राष्ट्रिय बीउ विजन नीति, २०५६

(३) राष्ट्रिय चिया नीति, २०५७

(४) राष्ट्रिय मल नीति, २०५८

(५) राष्ट्रिय कफी नीति, २०६०

(६) सिंचाई नीति, २०६०

(७) राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१

(८) कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नीति, २०६३

(९) कृषि जैविक विविधता नीति, २०६३

(१०) खर्क नीति, २०६८ (Rengeland Policy, 2012)

(११) पुष्प प्रवर्द्धन नीति, २०६९

(१२) कृषि यान्त्रिकरण नीति, २०७०

(१३) वाणिज्य नीति, २०६५

(१४) जलवायु परिवर्तन नीति, २०६७

(१५) औद्योगिक नीति, २०६७

(१६) आपूर्ति नीति, २०६९

(१७) विज्ञान तथा प्रविधि नीति, २०६१

(१८) जैविक प्रविधि नीति, २०६३

(१९) कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन नीति, २०७१

(२०) कृषि जैविक विविधता नीति, २०६३

(२१) वन नीति, २०७१

(५) निर्देशिकाहरू

(१) साना सिंचाई विशेष कार्यक्रम

(२) सहकारी खेतीमा आधारित साना सिंचाई स्कीम कार्यक्रम

(३) कृषि उपज बजार स्थलको व्यवस्था तथा सञ्चालन सम्बन्धी निर्देशिका, २०५३ (संशोधन सहित)

(४) खाद्य पोषण सुरक्षा अभियान कार्यक्रम अन्तर्गत रासायनिक मल तथा बीउ विजनमा ढुवानी अनुदान सहुलियत उपलब्ध गराउने कार्यको निर्देशिका, २०५९

(५) प्रयोगशालाहरूको सःशुल्क सेवा सम्बन्धी कार्यान्वयन निर्देशिका, २०५९/६०

(६) कृषि क्षेत्रको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०६०

(७) कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय अन्तर्गत करार तथा साझेदारी कार्यक्रम-सञ्चालन निर्देशिका, २०६१

(८) कृषि बिकास योजना, जनकपुरको साना सिंचाई (स्यालो ट्यूबवेल) कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका, २०६४

(९) हिउँदे हाइब्रीड मकै क्षति राहत निर्देशिका, २०६७

(१०) हिउँदे हाइब्रीड मकै क्षति प्रभावित क्षेत्रमा Shallow Tubewell कार्यान्वयन निर्देशिका, २०६७

(११) प्राङ्गारिक मल अनुदान निर्देशिका, २०६८

(१२) प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनको सामूहिक प्रमाणीकरणका लागि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली निर्देशिका, २०६९

(१३) प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनको सहभागीतामूलक गुणस्तर निर्धारण प्रणाली सञ्चालन सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०६९

(१४) बीउ विजनको दीर्घकालिन राष्ट्रिय सोच, २०७० (National Seed Vision, 2013-2025)

(१५) सहकार्यमा तरल नाईट्रोजन प्लान्ट संचालन, उत्पादन तथा आपूर्ति व्यवस्थापन कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७१

(१६) पशु आहारा राष्ट्रिय अभियान कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७० (प्रथम संशोधन, २०७१)

(१७) सहकार्यमा तरल नाईट्रोजन प्लान्ट संचालन, उत्पादन तथा आपूर्ति व्यवस्थापन कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७१

(१८) पशु आहारा राष्ट्रिय अभियान कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७० (प्रथम संशोधन, २०७१)

(१९) आन्तरिक प्लान्ट क्वारेन्टाइन निर्देशिका, २०७३

(६) कार्यविधिहरू, मार्गदर्शन, मापदण्ड बीमा आदि

(१) कृषि क्षेत्रको निक्षेपण सम्बन्धी कार्य सञ्चालन कार्यविधि, २०५९

(२) कृषि फार्म/केन्द्रहरूको दोहोरो मार्ग व्यवस्थापन प्रणाली तथा अतिरिक्त कार्यक्रम सञ्चालन कोष सम्बन्धी कार्यविधि, २०६०

(३) कर्णाली अञ्चलका ५ वटै जिल्लाहरू तथा मुस्ताङ्ग जिल्लाबाट उत्पादित स्याउको लागि कार्टुन तथा ढुवानी अनुदान नर्म्स एवम् कार्यविधि, २०६६ (संशोधन सहित)

(४) कर्णाली अञ्चलका प्रत्येक जिल्ला तथा सोलुखुम्बुबाट सिमी ढुवानी अनुदान नर्म्स तथा कार्यविधि, २०६६

(५) सामुदायिक बीउ बैंक स्थापना सम्बन्धी कार्यविधि, २०६६

(६) मौरी गोला उपहार कार्यक्रमको कार्यविधि, २०६६

(७) बुटवल कृषि उपज थोक बजार सञ्चालन कार्यविधि, २०६७

(८) अभियानमुखी सुन्तलाजात बगैचा प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यविधि

(९) अभियानमुखी प्याज कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०६८

(१०) अभियानमुखी मकै तथा भटमास कार्यक्रम कार्यविधि

(११) अभियानमुखी मत्स्य कार्यक्रम कार्यविधि

(१२) श्रोत संरक्षण प्रविधि प्रदर्शनी कार्यक्रम कार्यविधि

(१३) सहकारी संघ/संस्थालाई उपलब्ध गराउने अनुदान एवम् भन्सार महसुलमा छुट सुविधा सिफारिस सम्बन्धी कार्यविधि, २०६८

(१४) प्राङ्गारिक तथा जैविक मल नियमन कार्यविधि, २०६८

(१५) कृषकहरूलाई उन्नत बीउ विजन खरीद मूल्यमा अनुदान उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०६८

(१६) बीउ आलु आत्मनिर्भर कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०६८ तथा रष्टिक स्टोर निर्माणमा अनुदान सम्बन्धी नर्मस्

(१७) कृषि यान्त्रिकरण तथा पशुधन उद्योग स्थापनामा पूँजीगत अनुदान तथा भन्सार मिनाहा र मूल्य अभिवृद्धि कर छुट सुविधा सिफारिस सम्बन्धी कार्यविधि, २०६९

(१८) राष्ट्रिय प्राङ्गारिक कृषि सम्बन्धी प्रदायक निकायको सम्बन्धन प्रदान गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको कार्यविधि, २०६९

(१९) प्राङ्गारिक कृषि उत्पादन निर्यातका लागि प्रमाणीकरण शुल्क अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था सम्बन्धी कार्यविधि, २०६९

(२०) प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनको सहभागितामूलक गुणस्तर निर्धारण प्रणाली सञ्चालन सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०६९

(२१) बाली तथा पशुपंक्षी बीमा निर्देशन, २०६९

(२२) सुन्तलाजात फलफूल बगैंचा दर्ता कार्यविधि

(२३) अदुवा बेसार प्रदर्शन कार्यक्रम सम्बन्धी कार्यविधि तथा नर्मस्

(२४) उच्च मूल्य कृषि वस्तु विकास आयोजना, आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय नर्मस्

(२५) लेख रचनाको पारिश्रमिक परिमार्जन सम्बन्धी नर्मस्

(२६) प्लाष्टिक पोखरी निर्माण कार्यविधि, २०७०

(२७) सर्भे सभिर्लेन्स कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(२८) शित भण्डार निर्माणका लागि अनुदान उपलव्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७०

(२९) कृषि यान्त्रिकरण अनुदान परिचालन कार्यविधि, २०७०

(३०) कृषि सहकारी संस्थालाई कृषि उपज खरिद बिक्रीका लागि अनुदान वितरण कार्यविधि, २०७०

(३१) अभियानमूलक समस्या निदान कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(३२) नमूना आई. पि. एम. गाउँ स्थापना तथा संचालन कार्यविधि, २०७०

(३३) अभियानमुखी तेलहन बाली उत्पादन आयोजनाको कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(३४) कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि स्वीकृती, २०७०

(क) मध्य पहाडी वृहत्तर मकै उत्पादन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(ख) सहायक बाली (Minor Crop) प्रवर्द्धन कार्यक्रम, कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(ग) जुट खेती विस्तार तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(घ) उखु खेती विस्तार तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(ङ) रबर खेती विस्तार तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(च) मुसुरो उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०६८ (पहिलो संशोधन, २०७०)

(३५) बीउ आलु आत्मनिर्भर कार्यक्रम कार्यविधि, २०६८ (प्रथम संशोधन, २०७०)

(३६) युवा रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(३७) व्यावसायिक बेमौसमी तरकारी उत्पादन पकेट कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७०

(३८) अदुवा प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(३९) अलैंचीको रोग व्यवस्थापन तथा नर्सरी स्थापना कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७०

(४०) प्याजको शित भण्डार निर्माण कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(४१) स्याउ आत्मनिर्भर कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०६८ (पहिलो संशोधन, २०७०)

(४२) सुन्तला बगैंचा सुदृढिकरण अभियान कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(४३) गुणस्तरिय बीउ उत्पादन कृषक पाठशाला संचालन नर्मस् एवं कार्यविधि (प्राविधिक पक्ष)

(४४) सुन्तलाजात फलफूल सम्बन्धी नर्मस्, २०७०

(४५) साना सिंचाई विशेष कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका (पहिलो संशोधन, २०७०)

(४६) तालिम/गोष्ठि संचालन तथा जनरल प्रकाशन सम्वन्धी आर्थिक नर्मस् परिमार्जन

(४७) आयोजनाका कृयाकलाप कार्यान्वयन नर्मस् (उच्च मूल्य कृषि वस्तु विकास आयोजना)

(४८) विभिन्न प्रतियोगिताको नर्मस् संशोधन सम्बन्धमा

(४९) घाँस बालीको व्यवसायिक बीउ उत्पादन तथा वजारीकरण कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(५०) कृषि विकास योजना जनकपुरवाट संचालित कार्यक्रमहरूको कार्य संचालन निर्देशिका, २०६८ (पहिलो संशोधन, २०७०)

(५१) ग्रामिण युवा स्वरोजगार प्रवर्द्धन पशु विकास कार्यक्रम कार्यविधि, २०६४ (पहिलो संशोधन, २०७०)

(५२) मौरी, च्याउ, रेशम कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(५३) मत्स्य विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(५४) बाली उत्पादनोपरान्त क्षति न्यूनीकरण तथा गुणस्तरीय कृषि वस्तु उत्पादनको लागि कृषक, कृषक समूह, कृषि सहकारी तथा कृषि उद्यमीहरूलाई अनुदान उपलव्ध गराउने सम्वन्धी कार्यविधि, २०७०

(५५) यूवा लक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(५६) सामुदायिक पोष्ट हार्भेष्ट सेवा केन्द्र स्थापना सम्वन्धी वित्तिय संस्थाको साझेदारीमा ब्याज अनुदान परिचालन कार्यविधि, २०७०

(५७) लघुवित्त/सहकारी संस्थासँगको साझेदारीमा कृषि औजार, उपकरण खरिद तथा संचालन गर्न ब्याज अनुदान परिचालन कार्यविधि, २०७०

(५८) सामुदायिक कृषि यान्त्रिकरण सेवा केन्द्र सम्बन्धी कार्यविधि, २०७०

(५९) राष्ट्रपति उत्कृष्ट कृषक कार्यक्रम कार्यानवयन कार्यविधि, २०७१

(६०) बाली तथा पशुधन वीमाको प्रिमियम अनुदान उपलब्ध गराउने निर्देशिका, २०७०

(६१) कृषि विभाग अन्तर्गत कृषि ईन्जिनियरिङ्ग निर्देशनालयवाट संचालित कृषि यान्त्रीकरण अनुदान परिचालन कार्यविधि २०७० (प्रथम संसोधन, २०७१)

(६२) एकिकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन (आई.पी.एम) अनुशरण (Follow up)कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७१

(६३) जग्गा भाडामा लिइ व्यवसायिक खेती गर्ने लक्षित समुदायका कृषकलाई अनुदान उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधी, २०७१

(६४) पशु गोठ सुधार तथा घाँसेवाली उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धि कार्यविधि, २०७१

(६५) चियापत्ती ढुवानी प्रयोजनका लागि पिकअप,मिनीट्रकको आयातमा भन्सार महशूल छुट सुविधा सिफारिश सम्बन्धी कार्यबिधि, २०७१

(६६) अनुदानमा मिल्कीङ्ग मेसिन वितरण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि — २०७१

(६७) भ्यागुते र चरचरे रोग नियन्त्रण कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७१

(६८) व्यवसायिक पशु पालन (गाई/भैंसी) फार्म व्यवस्थापनको लागि अनुदान कार्यविधि, २०७१

(६९) शित भण्डार निर्माणका लागि अनुदान उपलव्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधी, २०७१

(७०) कृषि विभाग अन्तरगत संचालन हुने युवा लक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७१

(७१) भटमास उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७१

(७२) तेलहन एवं जुट बालीहरुको उत्पादित बीउमा अनुदान सहयोग कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७१

(७३) मसिना तथा वासनादार धान उत्पादन प्रबद्र्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७१

(७४) युवाहरूलाई व्यवसायिक कृषि कर्जामा प्रदान गरिने व्याज अनुदान सम्वन्धी कार्यविधि, २०७१

(७५) प्राङ्गरिक मल अनुदान (जिल्लास्तर) कार्यविधि, २०७२

(७६) व्यवसायिक कृषि/पशु विकास फार्मको पूर्वाधार विकास तथा प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धि गरी उत्कृट फार्म विकास गर्ने कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७२

(७७) तरकारी उत्पादनका लागि उन्नत प्रविधिमा आधारित हाईटेक ग्रीनहाउस निर्माण कार्यविधि, २०७२

(७८) महिलाद्धारा संचालित तथा व्यवस्थित एकिकृत कृषि फार्म संचालन कार्यविधि, २०७२

(७९) सिमान्तकृत समुदाय लक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७२

(८०) खेतीयोग्य बाँझो जग्गालाई उपयोग गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७२

(८१) जैतुन प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७२

(८२) भुकम्प प्रभावित जिल्लामा सिचाई तथा जलश्रोत ब्यवस्थापन आयोजना राहत कार्यक्रम अन्तर्गत गोठ निर्माण/पुनः निर्माण सहयोग कार्यविधि, २०७२

(८३) **कृषि सहकारी संघ संस्थाहरुलाई उपलब्ध गराईने अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७२**

(८४) प्रशोधन कारखाना स्थापना (अदुवा र वेसार) अनुदान कार्यविधि, २०७२

(८५) हाइटेक ग्रीन हाउस निर्माणमा अनुदान कार्यविधि, २०७२ (पहिलो संशोधन, २०७३)

(८६) फलफूल बिरुवा उत्पादन पूर्वाधार विकास कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७३

(८७) "फलफुल दशक (आ.व. २०७३/७४-२०८२/८३)" संचालन कार्यविधि, २०७३

(८८) द्धन्द्ध पिडित लक्षित विशेष कृषि कार्यक्रम (तरकारी) कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७३

(८९) सिमान्तकृत तथा पिछडिएको समुदाय लक्षित कृषि विशेष कार्यक्रम (तरकारी) कार्यान्वयन कार्यविधि (पहिलो संशोधन, २०७३)

(९०) पूर्व मूलबीउ उत्पादनका लागि टिस्युकल्चर प्रयोगशाला स्थापना र संचालन तथा टिस्युकल्चर प्रयोगशाला र स्क्रीन हाउस सुदृढीकरण गर्न निजी क्षेत्रलाई अनुदान उपलव्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७३

(९१) मौरी, च्याउ र रेशम कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७० पहिलो संशोधन २०७३

(९२) शीतघर तथा खाद्यान्न भण्डारण घर स्थापना कार्यक्रमका लागि व्याज अनुदान मापदण्ड, २०७३

(ट) आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोबारसम्बन्धी अद्यावधिक विवरण :

(१) २०७३ कार्तिक देखि २०७३ पुस महिनासम्मको खर्चको फाटबारी अनुसूची ३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

(ठ) आर्थिक वर्ष (२०७०।०७१) मा संचालित कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू :

(१) वैदेशिक सहायतामा संचालित आयोजनाहरुको संक्षिप्त विवरणः

कार्यक्रम/आयोजना	**दातृ निकाय**	**शुरु मिति**	**समाप्त हुने मिति**	**कार्यक्रम लागु भएका जिल्ला**	**कूल लागत** (युयस $)
व्यवसायिक कृषि तथा व्यापार आयोजना (PACT)	World Bank	नोवेम्वर, २००९	जुन, २०१८	७५ वटै जिल्ला ।	८१.८५ मिलियन (अतिरिक्त लगानी सहित)
एकिकृत जलश्रोत व्यवस्थापन आयोजना (IWRMP)	World Bank	२०६५/६६		पूर्वाञ्चलः झापा, सुनसरी मध्यमाञ्चलः वारा , पर्सा पश्चिम,मध्यपश्चिम र सुदुरपश्चिमका सवै जिल्लाहरु	६.२ मिलियन
जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना (PPCR)	World Bank	२०७०/७१	२०७६/७७	२५ पूर्वाञ्चल : झापा, मोरङ्ग, सुनसरी, धनकुटा, संङ्खुवासभा, सप्तरी, सिराहा	६ मिलियन

				मध्यमाञ्चल : वारा, महोत्तरी, काभ्रे, दोलखा, चितवन, धादिङ्ग पश्चिमाञ्चल : मुस्ताङ्ग,कास्की, पाल्पा, रुपन्देही मध्यपश्चिमाञ्चलः बाकें,दाङ्ग,सुर्खेत, रुकुम, जुम्ला सुदुरपश्चिमः दार्चुला, डोटी, कैलाली	
रानी, जमरा, कुलरिया सिंचाई आयोजना	World Bank	२०६९/७०	२०७५/७६	१ कैलाली	२.७ मिलियन
साना तथा मझौला कृषक आयस्तर वृद्दि आयोजना (RISMFP)	ADB	२०६७/६८	२०७४/७५	१० मध्यपश्चिम : बाकें, बर्दिया,दाङ्ग,सुर्खेत, दैलेख सुदुरपश्चिमः कैलाली, डोटी, डडेलधुरा ,बैतडी, दार्चूला	३३ मिलियन
समुदाय व्यवस्थित सिंचित (कृषि)(CMIASP)	ADB	२०६२/६३	२०७५/७६	पूर्वाञ्चलको सुनसरी र मध्यमाञ्चलको भक्तपुर वाहेक सवै ३३ जिल्ला ।	५ मिलियन
उच्च मूल्य कृषि बस्तु विकास आयोजना (HVAP)	IFAD	२०६७/६८	सन २०१५/१६	१० मध्यपश्चिम : सुर्खेत, दैलेख, सल्यान, जाजरकोट, कालिकोट, जुम्ला, मुगु, हुम्ला र डोल्पा सुदुरपश्चिम : अछाम	१८.९ मिलियन
किसानका लागि **उन्नत वीउ विजन कार्यकम** (KUBK)	IFAD	२०६९/७०	२०७५/७६	६ पश्चिमाञ्चलः गुल्मी , अर्घाखाचीं मध्यपश्चिमाञ्चलः रुकुम, रोल्पा,	५२ मिलियन

				सल्यान , प्युठान	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा आयोजना (AFSP)	GAFSP	२०७०/७१	२०७५/७६	मध्यपश्चिम र सुदुरपश्चिमका उच्च पहाडी ५ जिल्ला वाहेक अन्य १९ जिल्ला	५७.५ मिलियन
घर वगैचा कार्यक्रम (Home Garden) Phase IV	SDC	२०७१/७२	२०७४/७५	२० रामेछाप, ओखलढुङ्गा,खोटाङ्ग,सिन्धुली, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा, दाङ्ग, रोल्पा, सल्यान, बर्दिया, कैलाली, वैतडी, डडेलधुरा, डोटी, अछाम, दैलेख, जाजरकोट,कालीकोट, जुम्ला	२.८ मिलियन

(ड) **मन्त्रालयको वेभसाइट :**

www.moad.gov.np

(ढ) सूचनाहरू प्रकाशन सम्बन्धमा :

यस मन्त्रालयबाट प्रकाशन गरिने सूचनाहरू मन्त्रालयको वेभसाइट र सूचना बोर्डमा प्रकाशन गर्ने गरिन्छ । विज्ञापन तथा कतिपय सूचनाहरू पत्रपत्रिका लगायतका संचार माध्यमबाट प्रकाशन तथा प्रसारण गर्ने गरिन्छ । यस मन्त्रालयबाट नियमित रूपमा प्रकाशन गरिने पत्रिका तथा बुलेटिन कार्यक्रमहरूको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

१) स्टास्ट्रीकल इनफरमेसन अन नेल्पीज एग्रीकल्चर
२) द्वैमासिक बालीनाली तथा पशु पंक्षी
३) प्राङ्गगारिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन
४) एग्रीकल्चर एटलस अफ नेपाल
५) वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन /सासकिय सुधार र सुशासन
६) कृषि नीतिहरुको संगालो
७) राष्ट्रपति उत्कृष्ट कृषक कार्यक्रम कार्यानवयन कार्यविधि, २०७१
८) बाली तथा पशुधन वीमाको प्रिमियम अनुदान उपलब्ध गराउने निर्देशिका, २०७०
९) कृषि विकास मन्त्रालयको वुलेटिन (चौमासिक)

(ण) सूचना माग गरेको र सूचना दिएको विवरण

सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, नियमबमोजिम यस मन्त्रालयबाट सूचना माग गरेको र सो अनुसार सूचना दिएको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

२०७३ कार्तिक महिनामा माग भएको सूचनाको विवरण

क.सं.	सूचना माग गर्नेको विवरण	सूचनाको संक्षिप्त विवरण	कैफियत
१	श्री राष्ट्रिय युवा परिषद्	यूवा लक्षित कार्यक्रमहरु सम्वन्धी विवरणहरु	मिति २०७३।७।१० मा विवरण उपलव्ध गराईएको ।
२	श्री तारानाथ दाहाल र कुमार चौलागाई, फिडम फोरम	मन्त्रालय र अन्तर्गतका सवारी साधन र सो सम्वन्धी विनियोति वजेट सम्वन्धी विवरण ।	मिति २०७३।७।२५ मा निवेदनकले माग भएको विवरण मन्त्रालयको प्रशासन महाशाखावाट प्राप्त विवरणहरु उपलव्ध गराईएको ।

अनुसूची १
(क)
कृषि विकास मन्त्रालयको संगठन संरचना

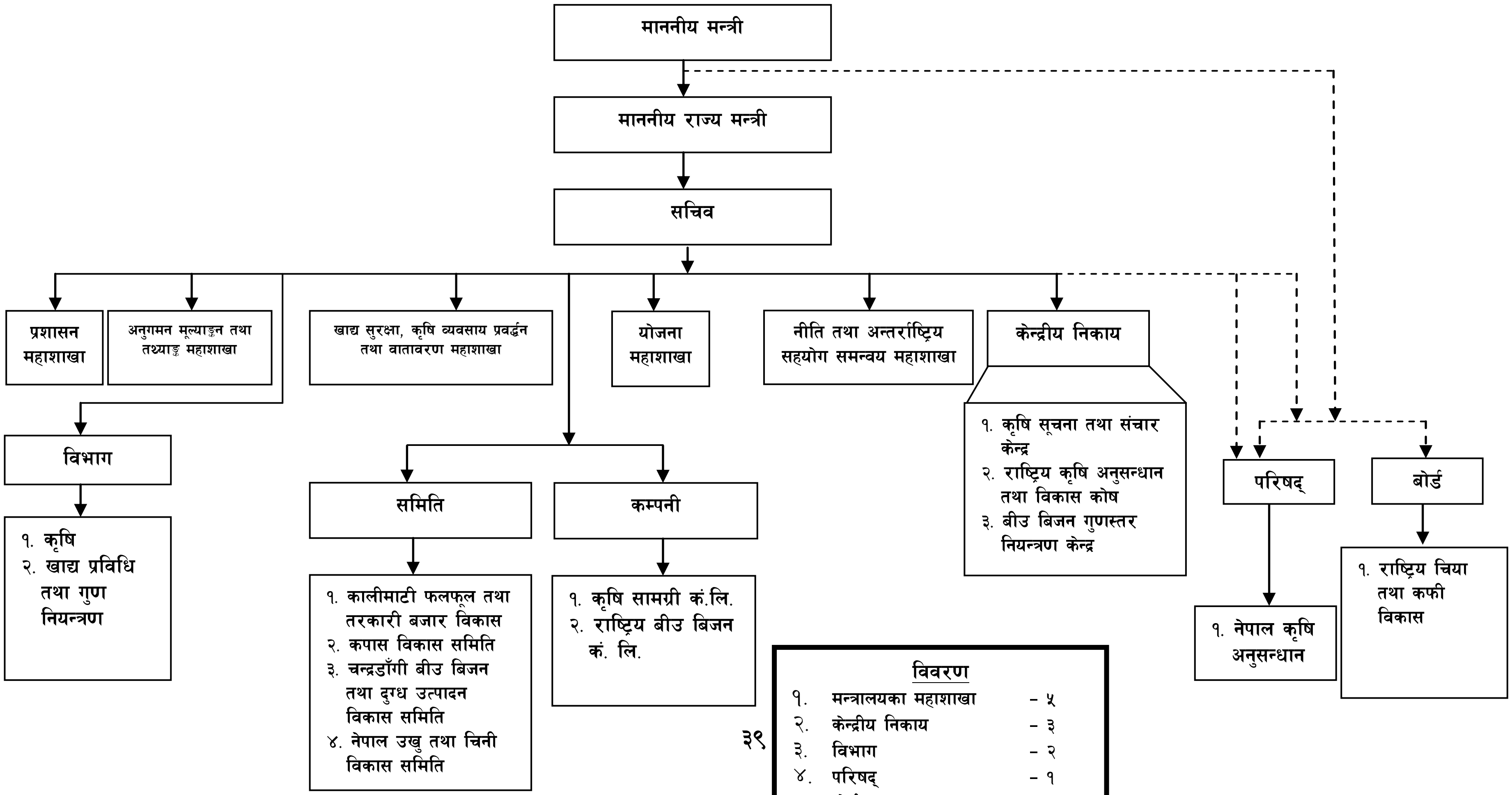

विवरण

१.	मन्त्रालयका महाशाखा	- ५
२.	केन्द्रीय निकाय	- ३
३.	विभाग	- २
४.	परिषद्	- १
५.	बोर्ड	- १
६.	समिति	- ४
७.	कम्पनी	- २
	जम्मा	१८

अनुसूची २

३. आ.ब. २०७३/७४ बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित बुँदाहरु सम्बन्धमा कृषि विकास मन्त्रालयको कार्ययोजना
४. आ.व २०७३/७४ को नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना (पुष महिनाको प्रगति)

आ.ब. २०७३/७४ बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित बुँदाहरु सम्बन्धमा कृषि विकास मन्त्रालयको कार्ययोजना

<table>
<tr><th>बुदाँ नं</th><th>बजेट वक्तव्यको व्यहोरा</th><th>सूचकहरु</th><th>जिम्मेवार निकाय</th><th>सहयोगी निकाय</th><th>यस महिनाको प्रगति</th><th>हाल सम्मको प्रगति</th><th>कैफियत</th></tr>
<tr><td rowspan="2">१०१</td><td rowspan="2">कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने स्पष्ट मार्गचित्रका साथ आगामी आर्थिक वर्षदेखि प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यान्वयनमा ल्याउने व्यवस्था मिलाएको छु । कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर हुने उद्देश्यका साथ कार्यान्वयन गरिने यो विशेष परियोजनाका लागि रु. ५ अर्ब ७८ करोड व्यवस्था गरेको छु । यो परियोजना कार्यान्वयनबाट आगामी वर्ष गहुँ र तरकारी दुई वर्षभित्र धान र आलु तीन वर्षभित्र मकै र माछा चार वर्षभित्र केरा मेवा र लिचि र दश वर्षभित्र किवी स्याउ सुन्तला जुनार र आँपमा आत्मनिर्भर हुने विश्वास लिएको छु ।</td><td>प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना स्वीकृत भई संचालन भएको हुनेछ ।</td><td>प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना</td><td>योजना महाशाखा</td><td>सम्बन्धित जिल्लास्तरमा तथा फिल्डस्तरमा परियोजना अभिमुखीकरण, जोन , सुपरजोन, ब्लक , पकेट संचालक समितिको गठन भइरहेको ।</td><td>प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकरण परियोजना स्वीकृत भई यसै आ.व.को द्धितीय चौमासिक देखि सुपरजोन, जोन, ब्लक , पकेट निर्धारण गरी कार्यान्वयनमा आएको । परियोजना कार्यान्वयन इकाईहरुको स्थापना भई परियोजना अभिमुखीकरण , जोन, सुपरजोन , ब्लक , पकेट संचालक समितिको गठन भइरहेको ।</td><td></td></tr>
<tr><td>आ.ब. २०७३/७४ मा बाली वस्तुको वार्षिक उत्पादन निम्नानुसार हुनेछ ।
धानः ४८,१४,९६७ मे.टन
गहुँः १८,४१,०६० मे.टन
मकैः २३,२०,७७८, मे.टन
आलुः २९,८४,७६०, मे.टन
माछाः ८३,००० मे.टन
फलफूल(मेवा, लिची, स्याउ,</td><td>अनुगमन मूल्याङ्कन तथा तथ्याङ्क महाशाखा</td><td>कृषि विभाग/ जि.कृ.वि.का.हरु</td><td>फलफुल उत्पादन ५६ हजार मे.टन,
आलु उत्पादन २ लाख ९० हजार मे.टन,
खाने माछा उत्पादन १३ हजार मे.टन भएको।</td><td>धानको उत्पादन ५२३०३२७ मे.ट. भएको। (लक्ष्य भन्दा ८.६२ प्रतिशत बढि)
वर्षे मकैको उत्पादन २२५९४४५ मे.ट. (लक्षको ९७ प्रतिशत उत्पादन) भएको ।
फलफूल उत्पादन ४ लाख ५९ हजार मे.ट.(४१.८४</td><td></td></tr>
</table>

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
		सुन्तला, जुनार र आँप): १०,९७,००० मे.टन				प्रतिशत प्रगति) आलु उत्पादन २२ लाख ४५ हजार ६०० मे.टन (लक्षको ७५.२४ प्रतिशत उत्पादन भै सकेको।) खाने माछा उत्पादन ४३ हजार मे.टन । निर्धारित लक्ष्य प्राप्तीका लागि तोकिय बमोजिमका कार्यक्रमहरु संचालनमा रहेका ।	
१०२	परियोजना कार्यान्वयनको लागि कृषि भूमिको उर्वरा शक्ति र बाली उत्पादन क्षमताको आधारमा विशिष्टीकृत कृषि उत्पादन क्षेत्रहरु निर्धारण गरिनेछ । सरकारी निजी क्षेत्र सहकारी र कृषि उद्यमीहरुको सहभागितामा यी क्षेत्रहरुमा कृषि कार्यहरु सञ्चालन गरिनेछ ।	कृषि उत्पादन विशिष्टिकरणको अवधारणामा २१०० कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्र, १५० ब्लक, ३० वटा जोन तथा ७ वटा सुपरजोन स्थापना भई साझेदारीमा कार्यक्रमहरु संचालन भएका हुनेछन्	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग/ जि.कृ.वि.का.हरु		प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकरण परियोजना स्वीकृत भई यसै आ.व. को द्धितीय चौमासिक देखि सुपरजोन, जोन, ब्लक निर्धारण गरी कार्यान्वयन गरिएको । सुपरजोनलाई परियोजना मार्फत र पकेट क्षेत्रको कार्यक्रम तथा अख्तियारी कृषि विभाग मार्फत सम्बन्धित कार्यालयहरुमा पठाउने कार्य भएको ।	
१०३	यस परियोजना अन्तर्गत	२१०० कृषि उत्पादन पकेट	प्रधानमन्त्री कृषि	कृषि विभाग/		७ वटा सुपरजोन र ३० वटा	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	विशिष्टकृत उत्पादन क्षेत्रलाई पकेट, ब्लक, जोन र सुपर जोनमा वर्गीकरण गरिनेछ। हुलाकी राजमार्ग आसपासमा ६ सय र मध्यपहाडी राजमार्ग तथा सहायक मार्ग आसपासमा दुई सय समेत गरी न्यूनतम १० हेक्टर क्षेत्रफलका दुई हजार एक सय साना व्यावसायीक कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्रह रु स्थापना गरिनेछ। प्रत्येक जिल्लामा कम्तीमा एक सय हेक्टर क्षेत्रफलका दुई वटा कृषि उत्पादन ब्लकहरु स्थापना गरिनेछ। पाँच सय हेक्टर क्षेत्रफलका ३० कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन जोन स्थापना गरिनेछ। प्रत्येक प्रदेश एक हजार हेक्टर क्षेत्रफलका सुपर जोन स्थापना गरिनेछ।	क्षेत्र, १५० ब्लक, ३० वटा जोन तथा ७ वटा सुपरजोन स्थापना भएका हुनेछन् ।	आधुनिकीकरण परियोजना	जि.कृ.वि.का.ह रु		जोन कार्यालय स्थापना भएको ।	
१०४	साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्रहरुमा उन्नत र गुणस्तरिय बीउ, बेर्ना, विरुवा	कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्रहरुमा तथा आसपासमा उन्नत र गुणस्तरिय बीउ ,	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	र माछा भुरा सहज रुपमा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइनेछ। रासायिनक र प्राङ्गारिक मलमा अनुदान उपलब्ध गराइनेछ। सिंचाइका लागि कुलो र नहरहरु निमार्ण गरिनेछ। आधुनिक कृषि ज्ञान तथा प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराइनेछ।	बेर्ना, विरुवा र माछा भुराहरु सहज रुपमा आपूर्ति हुनेछन् ।			तयार भइरहेको ।	तयार भइरहेको ।	
		२५ हजार मे.टन रसायनिक मल अनुदानमा वितरण भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम			
१०५	ब्लक क्षेत्रमा पकेट क्षेत्रमा उपलब्ध गराइने सुविधाका अतिरिक्त कृषि यन्त्र-उपकरण र औजारको सेट खरिदमा ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदान दिईनेछ। कृषि उपज संकलन केन्द्र, कृषि हाट बजार केन्द्र, प्राथमिक प्रशोधन केन्द्र , गोदाम घर र व्यवसायिक तालिम केन्द्र निमार्णको लागि ८५ प्रतिशत पूँजिगत अनुदान दिईनेछ।	१५० ब्लकमा विभिन्न कृषि यन्त्र-उपकरण र औजारहरु सेटमा खरिद गर्दा ५० प्रतिशत अनुदान दिने व्यवस्था मिलेको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	
		कृषि उपज संकलन केन्द्र, कृषि हाट बजार केन्द्र, प्राथमिक प्रशोधन केन्द्र , गोदाम घर र व्यवसायिक तालिम केन्द्र निमार्ण लगायतका पूँजिगत कार्यहरु ८५ प्रतिशत अनुदानमा निर्माण भएका हुनेछन् ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
१०६.	कृषि जोनमा पकेट र ब्लकमा उपलब्ध गराइने सुविधाका अतिरिक्त बीउ, बेर्ना, विरुवा र माछा भुराका स्रोत केन्द्र स्थापना गर्न ८५ प्रतिशत र उत्पादन प्रशोधन केन्द्र, गोदाम घर र शीतभण्डारको स्थापना गर्न ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदान उपलब्ध गराइनेछ । कृषि उद्यमीहरुका लागि प्राविधिक शिक्षालयको व्यवस्था गरिनेछ ।	३० वटा जोनमा पकेट र ब्लकमा उपलब्ध गराइने सुविधाका अतिरिक्त बीउ, बेर्ना, विरुवा र माछा भुराका स्रोत केन्द्र स्थापना गर्न ८५ प्रतिशत अनुदान दिइएको हुनेछ र उत्पादन प्रशोधन केन्द्र, गोदाम घर र शीतभण्डारको स्थापना गर्न ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदान उपलब्ध गराइएको हुनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	
		प्रत्येक जोनमा एक कृषि प्राविधिक शिक्षालय स्थापना सम्बन्धी कार्य भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्			
१०७	सुपर जोनमा पकेट, ब्लक र जोनमा उपलब्ध गराइने सुविधाका अतिरिक्त बीउ, बेर्ना, विरुवा, माछा भुराको मूल स्रोत केन्द्र, प्राङ्गारिक मल कारखाना र जैविक विषादि उत्पादन केन्द्र स्थापना गर्न ८५ प्रतिशत पूँजिगत अनुदान उपलब्ध	७ वटा सुपर जोनमा पकेट , ब्लक र जोनमा उपलब्ध गराइने सुविधाका अतिरिक्त बीउ, बेर्ना, विरुवा, माछा भुराको मूल स्रोत केन्द्र , प्राङ्गारिक मल कारखाना र जैविक विषादि उत्पादन केन्द्र स्थापना गर्न ८५ प्रतिशत	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	गराइनेछ। आधुनिक प्रशोधन केन्द्र, कृषि औजार कारखाना, ठूला शीत भण्डार र गोदाम घर, र ठूला कृषि बजार (एग्री मार्ट) को निमार्ण गर्न ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदान दिईनेछ। बीउ एवं बालीको संरक्षण र माटो परीक्षणका सेवाहरु उपलब्ध गराइनेछ।	पूँजिगत अनुदान उपलब्ध भएको हुनेछ।साथै आधुनिक प्रशोधन केन्द्र, कृषि औजार कारखाना, ठूला शीत भण्डार र गोदाम घर, र ठूला कृषि बजार (एग्री मार्ट) सम्बन्धी निर्माणहरु ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदानमा स्थापना भएको हुनेछ ।					
	माटो परीक्षण गरी उवर्राशक्ती र सो माटोमा खेती गर्न उपयुक्त बालीको विवरण सहितको माटो परीक्षण कार्ड कृषकह रुलाई उपलब्ध गराइनेछ।	सुपर जोनबाट वरपरका कृषकहरुको माटोको उर्वराशक्ती र उपयुक्त बालीको विवरण सहितको माटो परिक्षण कार्ड वितरण भएको हुनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	माटो व्यवस्थापन निर्देशनालय			
१०८	यी विशिष्टिकृत कृषि उत्पादन क्षेत्रहरुमा जेटी, जेटीए र कृषि विज्ञबाट निःशुल्क प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराइनेछ। बीउ परीक्षण, बाली संरक्षण र खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण	विशिष्टिकृत कृषि उत्पादन केन्द्रहरुमा ३१७ जना स्थायी प्राविधिकहरु तथा १००० जना भन्दा बढि प्राविधिकहरु करारमा नियुक्त गरी परिचालन गरिनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग			

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	सम्बन्धी प्रयोगशाला सेवा निःशुल्क उपलब्ध गराइनेछ। **यसका लागि १५ वटा मोबाइल प्रयोगशालाबाट सेवा सञ्चालन गरिनेछ।**	खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण प्रयोगशालाबाट २ वटा मोबाईल खाद्य प्रयोगशाला समेत गरी १५ वटा मोबाईल प्रयोगशाला मार्फत बीउ परिक्षण, बाली संरक्षण, बिषादि विश्लेषण र खाद्य नमुना विश्लेषण सम्बन्धी प्रयोगशाला सेवा निःशुल्क उपलब्ध गराईनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, बाली संरक्षण निर्देशनालय, खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग	खाद्य तर्फ प्राबिधिक समितिले आवस्यक Specification तयार गरी लागत इस्टिमेटको कार्य अगाडि बढेको।	खाद्य तर्फ प्राबिधिक समितिले आवस्यक Specification तयार गरी लागत इस्टिमेटको कार्य अगाडि बढेको ।	
१०९	कृषि तथा पशुपंक्षी बीमाको प्रिमियममा ७५ प्रतिशत अनुदान दिईनेछ। कृषि कर्जा सहज र सुलभ रुपमा प्राप्त गर्न सकिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।कृषि तथा पशुपंक्षी कर्जाको ब्याज दिइने अनुदान वृद्धि गरि ५ प्रतिशत पुर्याएको छु। ब्याज अनुदान अन्तर्गतको कृषि कर्जामा रहेको रु.१ करोडको अधिकतम सीमा हटाएको छु। कृषि बाली धितो राखी ऋण लिन सकिने व्यवस्था मिलाइनेछ। मुख्य	कृषकहरुले बाली बीमा गराउँदा तिर्नुपर्ने बीमा प्रिमियमको अनुदानमा रु. ६ करोड रकम खर्च भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	खाद्य सुरक्षा कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा वातावरण महाशाखा	बीमा प्रिमियम अनुदान वापत बीमा समितिलाई रु. १ करोड १० लाख ७० हजार निकासा भएको ।	बीमा प्रिमियम अनुदान वापत बीमा समितिलाई रु. १ करोड १० लाख ७० हजार निकासा भएको ।	
		मुख्य बाली धान, गहुँ, मकै र उखुको न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण सम्बन्धी प्राविधिक प्रतिवेदन तयार भएको हुनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	खाद्य सुरक्षा कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा वातावरण महाशाखा	गहुँको मूल्य निर्धारण गर्न आपूर्ती मन्त्रालयले म.प. मा प्रस्ताव पेश गर्न अर्थ मन्त्रालय संग सहमती माग गरेको । ०७३/९/१२ को विभागीय मन्त्रीस्तरीय निर्णयानुसार उखुको रु. ५३१.२० प्रति	वर्षे धान खरिद सम्बन्धमा मिति २०७३/०६/२० मा मन्त्रीपरिषदले लिएको निर्णय अनुसार कार्य भई रहेको । अन्य बालीको हकमा तयारी भैरहेको । गहुँको मूल्य निर्धारण गर्न आपूर्ती मन्त्रालयले म.प. मा	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	बाली धान, गहुँ, मकै र उखुको न्यूनतम समर्थन मूल्य बाली लगाउनु पूर्व नै तोकिनेछ ।				क्वीन्टल न्यूनतम खरीद मूल्य प्रस्ताव गरी उद्योग मन्त्रालयमा आवश्यक प्रक्रियाका लागि पेश भएको ।	प्रस्ताव पेश गर्न अर्थ मन्त्रालय संग सहमती माग गरेको । ०७३/९/१२ को विभागीय मन्त्रीस्तरीय निर्णयानुसार उखुको रु. ५३१.२० प्रति क्वीन्टल न्यूनतम खरीद मूल्य प्रस्ताव गरी उद्योग मन्त्रालयमा आवश्यक प्रक्रियाका लागि पेश भएको ।	
११०	केरा, आलु जस्ता बालीको टिस्यु कल्चर प्रयोगशाला र माछा पोखरी निमार्णका लागि ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदानको व्यवस्था गरेको छु।	केराको बेर्ना उत्पादन गर्ने २ वटा तथा आलुको बीउ उत्पादन गर्ने ५ वटा टिस्युकल्चर प्रयोगशाला स्थापना भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	फलफूल विकास निर्देशनालय र तरकारी विकास निर्देशनालय	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	
		थप १००० हेक्टर माछापोखरी निर्माण भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	मत्स्य विकास निर्देशनालय			
१११.	कृषिउपज संकलन केन्द्र, सामुदायिक बीउ तथा कृषिउपज बैंक र पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर निमार्णमा ८५ प्रतिशत पूँजिगत अनुदान उपलब्ध गराइनेछ।	८५ प्रतिशत अनुदानमा कृषिउपज संकलन केन्द्र, सामुदायिक बीउ तथा कृषिउपज बैंक र पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर निमार्ण भएको हुनेछ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना र कृषि विभाग	पोष्ट हार्भेष्ट निर्देशनालय, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा बजार विकास निर्देशनालय,	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
				कृषि ईन्जीनियरिङ्ग निर्देशनालय			
११२.	तोकिएको क्षेत्रमा तोकिएको बालीको तोकिएको मात्रा वा सोभन्दा बढी उत्पादन गर्ने कृषक, कृषि उद्यमी, कृषि उद्यमी समूह र कृषि सहकारीहरुलाई प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।	प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन अनुदानका लागि रु. १० करोड ८५ लाख रकम खर्च भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत आवश्यक कार्यविधि तयार भइरहेको ।	
११३.	बाली उत्पादन र भण्डारणको जोखिम कम गर्न उत्पादनमा आधारित कृषि बीमा कार्यक्रम प्रारम्भ गरी क्रमशः विस्तार गरिनेछ।	आ.ब. २०७३/७४ मा कृषकहरुले बाली बीमा गराउँदा तिर्नुपर्ने बीमा प्रिमियमको अनुदानमा रु. ६ करोड रकम खर्च भएको हुनेछ ।	खाद्य सुरक्षा कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा वातावरण महाशाखा	कृषि विभाग	बीमा प्रिमियम अनुदान वापत बीमा समितिलाई रु. १ करोड १० लाख ७० हजार निकासा भएको ।	बीमा प्रिमियम अनुदान वापत बीमा समितिलाई रु. १ करोड १० लाख ७० हजार निकासा भएको ।	
११४.	यस परियोजनाको कार्यान्वयनबाट आगामी आर्थिक वर्षको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा करिब रु. ३० अर्ब थप हुने अपेक्षा गरेको छु ।	आगामी आ.ब.मा कृषि क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा रु. ३० अर्ब रकम थप भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	सबै निकायहरु	आर्थिक वर्षको अन्त्यमा प्राप्त हुने ।	आर्थिक वर्षको अन्त्यमा प्राप्त हुने ।	
	कृषि उत्पादन वृद्धि	चैतेधानको ३५ जिल्लामा	बाली विकास	जि.कृ.वि.का.ह	कार्यक्रम सञ्चादलन लागी यस	चैते धान कार्यक्रम संचालनका	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
११५.	चैते धान प्रवर्द्धनको कार्यक्रम ३५ जिल्लामा विस्तार गरिनेछ। बास्नादार धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम २० जिल्लामा सञ्चालन गरिनेछ।	क्षेत्रविस्तार भएको हुने र मसिना तथा वास्नादार धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम २० जिल्लामा विस्तार भएको हुनेछ ।	निर्देशनालय	रु	महिनामा अनुगमन तथा निरीक्षण कार्य भएको । चैते धान प्रवर्द्धन कार्यक्रमकमा सलग्न इच्छुक कृषकहरुबाट आवेदन संकलन भै रहेको ।	लागि २२ जिल्लामा अख्तियारी पठाई सकिएको , बाँ की १३ जिल्लाको लागि बाली विकास निर्देशनालयको कार्यक्रममा एकमुष्ट प्रविष्ट भएकाले रकमान्तरका लागि कारवाही भैरहेको। । कार्यक्रम भने ईमेल मार्फत पठाईसकिएको। २२ जिल्लामा करीब ५५२५ हे सिचीत क्षेत्रफल पहीचान भई हाल चैते धान कार्यक्रममा सलग्न इच्छुक कृषकहरुबाट आवेदन सकलन भै रहेको । मसिना तथा वास्नादार धान उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम तेस्रो चौमासीकमा सञ्चालन हुने ।	
११६.	मध्यपहाडी वृहत्तर मकै उत्पादन कार्यक्रम ४१ जिल्लामा विस्तार गरिनेछ। तराई-मधेश र बेशी क्षेत्रका १२ जिल्लामा अभियानमुखी मकै उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालन	मध्यपहाडी बृहत्तर मकै उत्पादन कार्यक्रम ४१ जिल्लामा विस्तार भएको हुने ।	बाली विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हरु		मध्य पहाडी वृहत्तर मकै उत्पादन कार्यक्रम दोस्रो चौमासिकको अन्तिम महिना र तेश्रो चौमासिकमा संचालन हुने, अख्तियारी र कार्यक्रम जिल्लाहरुमा पुगिसकेको ।	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	गर्न बजेटको व्यवस्था गरेको छु।	तराई मधेश र बेशी क्षेत्रका १२ जिल्लामा अभियानमुखी मकै उत्पादन कार्यक्रम संचालन भएको हुने ।	बाली विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हरु	अभियानमुखी मकै भटमास उत्पादन कार्यक्रम तर्फ विभिन्न जिल्लाहरुमा अनुदानमा १५ मे.टन मकैको वीउ वितरण भई रोपाई भएको तथा केही जिल्लाहरुमा वीउ खरीदको लागी टेण्डर प्रकृयामा रहेको।	अभियानमुखी मकै भटमास उत्पादन कार्यक्रम तर्फ विभिन्न जिल्लाहरुमा ७२.६ मे.टन वीउ अनुदानमा वितरण गर्ने बार्षिक लक्ष्य रहेकोमा ४५ मे.टन वीउ वितरण भई रोप्ने कार्य भएको तथा केही जिल्लाहरुमा वीउ खरीदको लागी टेण्डर प्रकृयामा रहेको।	
११७.	हुलाकी राजमार्ग , पुष्पलाल (मध्यपहाडी) राजमार्गका आसपास र अन्य सम्भावित क्षेत्रहरुमा सरकारी, निजी क्षेत्र, सहकारी र स्थानीय समुदायको साझेदारीमा अभियानको रुपमा खाली वन क्षेत्रमा फलफूल जङ्गल **(फ्रुट फरेष्ट)** को विकास गरिनेछ।	फलफूल दशक कार्यक्रम अन्तर्गत फलफूल नर्सरी स्थापना तथा संचालन भई फलफूलको क्षेत्रविस्तार भएको हुनेछ	फलफूल विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हरु	जिल्लालाई कार्यक्रमको अख्तियारी पठाई कार्यक्रम संचालनमा रहेको ।	कार्यविधि स्वीकृत भई जिल्लालाई कार्यक्रम अख्तियारी पठाई कार्यक्रम संचालनमा रहेको ।	
		सरकारी, निजी क्षेत्र, सहकारी र स्थानीय समुदायको साझेदारीमा खाली भएको वन क्षेत्रमा फलफूल जङ्गल (फ्रुट फरेष्ट) को विकास सम्बन्धी कार्य भएको हुने छ।	फलफूल विकास निर्देशनालय/प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना	जि.कृ.वि.का.हरु	विभिन्न जिल्लाहरुमा गरिने फ्रूट फरेष्ट विकासको लागि आवश्यक गृहकार्य भैरहेको।	फ्रूट फरेष्ट स्थापनाको लागि बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयमा रु. ६ करोड पठाइएकोमा सो को कार्यान्वयन आउदो बर्षा याममा हुने।	फ. वि. नि. ले प्राविधिक सहयोग दिने।
११८.	सरकारी र सहकारी क्षेत्रको साझेदारीमा रेशम खेती	१५ जिल्लामा गरी थप ५ हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा	व्यवसायिक कीट विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हरु	मिति २०७३।९।५ गते कार्यविधि स्वीकृती भई	मिति २०७३।९।५ गते कार्यविधी स्वीकृत भई मिति	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	विस्तारका लागि पहिलो चरणमा १५ जिल्लाका पाँच हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा किम्बुका विरुवाहरु रोपिनेछ।	रेशम खेती विस्तारका लागि आवश्यक बिरुवा रोपण भएको हुनेछ ।			मिति २०७३।९।८ मा गोरखापत्रमा १ महिने सुचना प्रकाशन गरी अनुदानको लागी आवेदन प्रस्ताव सकलन कार्य भईरहेको।	२०७३।९।८ मा गोरखापत्रमा १ महिने सुचना प्रकाशन गरी अनुदानको लागी आवेदन प्रस्ताव सकलन कार्य भईरहेको। यस आ ब मा ४२ हे.बाट शुरुवात भै निरन्तर रोपण कार्य हुने।	
११९.	बाँके, बर्दिया, दाङ लगायतका जिल्लाहरुमा कपास र पाँचथर, तेह्रथुम, गुल्मी लगायतका सम्भाव्य जिल्लाहरुमा रेशम खेती विकास तथा प्रशोधनको लागि विस्तुत गुरुयोजना तयार गरिनेछ।	रेशम खेती क्षेत्र विस्तार तथा प्रशोधन सम्बन्धी गुरुयोजना तयार भएको हुनेछ	व्यवसायिक कीट विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हरु	गुरु योजना तर्जुमाका लागि विज्ञहरुको रोष्टर तयार गर्ने कार्य भईरहेको ।	गुरु योजना तर्जुमाका लागि विज्ञहरुको रोष्टर तयार गर्ने कार्य भईरहेको ।	
		बाँके, बर्दिया, दाङ लगायतका जिल्लामा कपास क्षेत्रविस्तार तथा प्रशोधन गुरुयोजना तर्जुमा भएको हुनेछ	कपास विकास समिति	जि.कृ.वि.का.हरु		यसै माघ महिना भित्र आवश्यक पदपुर्ती भै गुरुयोजनाको कार्य आरम्भ हुने ।	
१२०.	बझाङ, बाजुरा, डोटी, डडेल्धुरा, डोल्पा, जाजरकोट, रुकुम, कालीकोट, मुगु, हुम्ला, रामेछाप, मकवानपुर, सोलुखुम्बु, मनाङ, खोटाङ, मुस्ताङ जिल्लामा ७५ हजार जैतनु का विरुवा वितरण गरिनेछ। जैतनु प्रशोधनको मेशीन खरिद एवं ढुवानी र ग्रीन हाउस, नेड हाउस, सेट हाउस	उच्च तथा मध्य पहाडका १६ जिल्लामा जैतुनका ७५ हजार विरुवा वितरण भएको हुनेछ ।	फलफूल विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हरु	हिमालयन प्लान्टेसन प्रा. ली. ठैव, ललितपुर छनौट भएको तर उक्त संस्थाले कार्यक्रम संचालन सम्झौता नगरेको हुँदा पुन बोलप्रत्र प्रस्तावको प्रक्रियामा रहेको ।	जैतुन विरुवा खरिद तथा ढुवानीका लागि २०७३/०७/१२ बोलपत्र प्रकाशन गरिएको र २०७३/०८/१३ मा बोलपत्र खोलीएकोमा ४ वटा प्रस्ताव परेको, छनौट गरिएको संस्थाले कार्यक्रम संचालन सम्झौता नगरेको हुँदा पुन बोलप्रत्र	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	निमार्णको लागि ५० प्रतिशत पूँजिगत अनुदान दिने व्यवस्था मिलाएको छ।					प्रस्तावको प्रक्रियामा रहेको ।	
		५० प्रतिशत अनुदानमा जैतुन प्रशोधनका लागि मेशिन, ग्रीन हाउस, नेट हाउस, सेड हाउस निमार्ण भएको हुनेछ ।	फलफूल विकास निर्देशनालय	जि.कृ.वि.का.हरु	जैतुन प्रशोधनका लागि २ वटा मझौला मिल तथा १० वटा सानो मिल सञ्चालनको लागि २/२ वटा प्र स्ताव परेका । ४ वटा अत्याधुनिक साधन सहितको नर्सरी स्थापनाको लागि १२ वटा प्र स्ताव परेको , १० वटा निजी नर्सरी (नेट हाउस/सेड हाउस समेतको ७५% अनुदान) , स्थापना कार्यक्रमहरुको लागि २९ वटा प्रस्ताव परेको । प्रस्ताव मुल्याङ्कन भैरहेको ।	जैतुन प्रशोधनका लागि २ वटा मझौला मिल तथा १० वटा सानो मिल सञ्चालनको लागि २/२ वटा प्र स्ताव परेका । ४ वटा अत्याधुनिक साधन सहितको नर्सरी स्थापनाको लागि १२ वटा प्र स्ताव परेको, १० वटा निजी नर्सरी (नेट हाउस/सेड हाउस समेतको ७५% अनुदान) , स्थापना कार्यक्रमहरुको लागि २९ वटा प्रस्ताव परेको । प्रस्ताव मुल्याङ्कन भैरहेको ।	
१२१.	ताप्लेजुङ्ग, सोलुखुम्बु, खोटाङ्ग, संखुवासभा दोलखा, रसुवा, गोरखा, मनाङ्ग, मुस्ताङ्ग, म्याग्दी, डोल्पा, मुगु, हुम्ला, बाजुरा, बझाङ्ग र दार्चुला , जिल्लामा हिमाली आलु उत्पादन कार्यक्रम सन्चालन गरिनेछ	१५ हिमाली जिल्लाहरुमा हिमाली आलु उत्पादन कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।	तरकारी विकास निर्देशनालय	कृषि विभाग	२६००० हे. क्षेत्रफलमा ३२५००० मे.टन आलु उत्पादन गर्ने योजना अनुरुप आवश्यक तैयारी भैरहेको । आलु बैसाख महिनामा लगाइने।	२६००० हे. क्षेत्रफलमा ३२५००० मे.टन आलु उत्पादन गर्ने योजना अनुरुप आवश्यक तैयारी भैरहेको । आलु बैसाख महिनामा लगाइने।	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
१२२.	रासायनिक र प्राङ्गारिक मल तथा उन्नत बीउ बिजनमा अनुदान उपलब्ध गराउन रु. ५ अर्ब ४७ करोड विनियोजन गरेको छु।	२ लाख ७० हजार मे.टन रसायनिक मल, १० हजार मे.टन प्राङ्गारिक मल तथा १३ हजार मे.टन खाद्यान्नको उन्नत बीउ बिजन अनुदानमा विक्री वितरण भएको हुनेछ ।	विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम	कृषि विभाग, कृषि सामग्री कम्पनी लि., साल्ट ट्रेडिङ्ग कं. लि., राष्ट्रिय बीउ बिजन कं. लि.	• १६९१२ मे.टन रसायनिक मल वितरण भएको । •६६७ मे.टन प्राङ्गारिक मल अनुदानमा विक्रि वितरण भएको ।	• १६१९१२ मे.टन रसायनिक मल वितरण भएको । • ७१८ मे.टन प्राङ्गारिक मल अनुदानमा विक्रि वितरण भएको । • ४९५९ मे. टन उन्नत गहुँको बिउ विक्रि वितरण भएको ।	
१२३.	रासायनिक र प्राङ्गारिक मल कारखाना तथा जैविक विषादि कारखाना स्थापनाका लागि बजेट विनियोजन गरेको छु। यी कारखानाहरु सरकारी, निजी र सहकारीको साझेदारीमा स्थापना गरी सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ।	सरकारी, निजी र सहकारीको साझेदारीमा रसायनिक र प्राङ्गारिक मल कारखाना तथा जैविक विषादि कारखाना स्थापना सम्बन्धी कार्य भएको हुनेछ ।	विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम	बाली संरक्षण निर्देशनालय		जैविक विषादि उत्पादन समेत गर्नेगरी झापा र तनहूँ जिल्लामा जम्मा २ बटा IPM श्रोतकेन्द्र स्थापनाका लागि बोलपत्र स्वीकृत भई ॐ श्री ॐ इन्टरप्राईजेज काठमाण्डौले कार्य गरिरहेको ।	
१२४.	**किसान सामाजिक सुरक्षा** किसान आयोग गठन गरिनेछ। कृषकहरुलाई कृषि मजदुर , सिमान्त कृषक, अर्ध व्यवसायिक र व्यवसायिक कृषक गरी चार भागमा	किसान आयोग गठन तथा संचालन भएको हुनेछ ।	नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा	कृषि विभाग	किसान आयोग गठनको ऐनको मस्यौदा कानुन आयोगमा पठाईएको ।	हाल मन्त्रिपरिषदबाट किसान आयोग गठन गर्ने निर्णय भैसकेको।	
		कृषि मजदुर, सिमान्त कृषक, अर्ध व्यवसायिक कृषक र व्यवसायिक कृषक गरी ४	खाद्य सुरक्षा, कृ.व्य.प्र तथा वा. महाशाखा	जि.कृ.वि.का.हरु	परामर्शदाताबाट प्रतिवेदन प्राप्त भई मन्त्रालयको तर्फबाट अन्तिम रुप दिने कार्य	परामर्शदाताबाट प्रतिवेदन प्राप्त भई मन्त्रालयको तर्फबाट अन्तिम रुप दिने कार्य	

बुदाँ नं	बजेट वक्तव्यको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	वर्गीकरण गरिनेछ। किसानहरुको सहभागितामा किसानहरुकै लागि सामाजिक सुरक्षा कोष स्थापनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ।	तहमा कृषक बर्गिकरण सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन तथा प्रतिवेदन तयार भएको हुनेछ ।			भईरहेको।	भईरहेको।	
		सामाजिक सुरक्षा कोष स्थापना सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन तथा प्रतिवेदन तयार भएको हुनेछ ।	नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा	कृषि विभाग	परामर्शदाताबाट प्रतिवेदन प्राप्त भई मन्त्रालयको तर्फबाट अन्तिम रुप दिने कार्य भईरहेको।	परामर्शदाताबाट प्रतिवेदन प्राप्त भई मन्त्रालयको तर्फबाट अन्तिम रुप दिने कार्य भईरहेको।	
३४१.	सहकारी मार्फत मसला , चिया, कफी, अलैची, अदुवा, जडिबुटी, फलफूल, तरकारी, माछा, मासु मह र दूध जस्ता कृषि प्रशोधन तथा सामूहिक खेतीका लागि मापदण्डका आधारमा पूँजीगत अनुदान दिने व्यवस्था मिलाएको छु ।	सहकारी मार्फत सामुहिक खेती तथा प्रशोधन सम्बन्धी न्यूनतम मापदण्ड तयार गरी अनुदान दिने आधार तयार भएको हुनेछ ।	नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा	कृषि विभाग	यस सम्बन्धी कार्यदलबाट मापदण्ड समेत मस्यौदा तयारी गर्ने कार्य भईरहेको ।	यस सम्बन्धी कार्यदलबाट मापदण्ड समेत मस्यौदा तयारी गर्ने कार्य भईरहेको ।	
		सामुहिक खेती तथा प्रशोधनमा अनुदानका कार्यक्रमहरु संचालन भएका हुनेछन् ।	नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा	कृषि विभाग	यस सम्बन्धी कार्यदलबाट मापदण्ड समेत मस्यौदा तयारी गर्ने कार्य भईरहेको ।	यस सम्बन्धी कार्यदलबाट मापदण्ड समेत मस्यौदा तयारी गर्ने कार्य भईरहेको ।	

आ.व २०७३/७४ को नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना (पुष महिनाको प्रगति)

कृषि विकास मन्त्रालय

बुदाँ नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
१२.	कृषितर्फ मुख्य खाद्यबस्तुहरूमा आधारभूतरूपमा दुई वर्षमै **आत्मनिर्भर** हुनेगरी सरकारले कृषिमा लगानी बढाउने छ र खाद्य सुरक्षा हासिल गर्ने छ ।	कृषि विकास रणनीतिले तोके बमोजिम कृषि क्षेत्रमा क्रमशः लगानी बृद्धि भएको हुनेछ ।	योजना महाशाखा	सम्पूर्ण निकायहरु		कृषि विकास रणनीतिले हरेक वर्ष कृषि क्षेत्रमा जम्मा रु ५० अर्व लगानी गर्नु पर्ने भनी प्रक्षेपण गरेको छ । यस मन्त्रालयको गत आ.व. २०७२/७३ को बजेट रकम रु. २१ अर्ब ५७ करोड २४ लाख रहेको मा चालु आ.व. २०७३/७४ को ७ अर्ब ४३ करोड ८२ लाख (२७.१९ प्रतिशत वृद्धि) रहेको। कृ.वि.मं. का अलावा, प.वि.मं., सिचाई मं. र वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालय समेतको कृषि क्षेत्रको वजेट ADS मा प्रक्षेपण गरे अनुसार नै रहेको ।	
		आ.ब. २०७३/७४ मा धान, मकै, गहुँ बालीको बार्षिक उत्पादन क्रमशः ४८,१४,९६७,	अनुगमन मूल्याङ्कन तथा तथ्याङ्क महाशाखा	कृषि विभाग		धानको उत्पादन ५२३०३२७ मे.ट. भएको। (लक्ष्य भन्दा ८.६२ प्रतिशत बढि) वर्षे मकैको उत्पादन	

बुदाँ नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
		२३,२०,७७८, १८,४१,०६० मे.टन भएको हुनेछ ।				२२५९४४५ मे.ट. भएको । (लक्षको ९७ प्रतिशत उत्पादन भैसकेको) निर्धारित लक्ष्य प्राप्तीका लागि तोकिय बमोजिमका कार्यक्रमहरु संचालनमा रहेका ।	
१५	कृषि, पर्यटन, उद्योग तथा सेवाक्षेत्रको बिस्तारसँगै पुनर्निर्माण एवं नवनिर्माणमा **रोजगारीका अवसरहरू** सिर्जना गरिने छ । स्वदेशमा नै रोजगारी र स्वरोजगारीका पर्याप्त अवसर सिर्जना गरी रोजगारीका लागि वैदेशिक श्रम बजारमाथिको निर्भरता क्रमशः घटाउँदै लगिने छ ।	बार्षिक ७ लाख कृषक घरधुरी कृषि उद्यम संचालनका लागि तालिम तथा प्रसार सेवाबाट लाभान्वित भएका हुनेछन् ।	कृषि विभाग		१०५०० कृषकहरुले जिल्लास्तर र घुम्ति तालिम प्राप्त गरेका।	६५००० कृषकहरुले जिल्लास्तर र घुम्ति तालिम प्राप्त गरेका।	
१९.	वित्तीयक्षेत्रको स्थायित्व हासिल गर्दै आर्थिक वृद्धिलाई सघाउ पुग्ने गरी वित्तीयक्षेत्र विकास रणनीति कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । **वित्तीय साधन, स्रोतलाई कृषि,** ऊर्जा, पर्यटन र भौतिक पूर्वाधारका क्षेत्रमा परिचालन गरिने छ ।	कृषि क्षेत्रमा विभिन्न वित्तिय संस्थाहरुले सुलभ ब्याजदरमा ऋण प्रवाह भएको हुनेछ ।	योजना महाशाखा	सम्पूर्ण निकायहरु		१. शीतघर तथा खाद्यान्नप भण्डारण घर स्थापना कार्यक्रमका लागि व्याज अनुदान मापदण्ड, २०७३ को दफा २ (च) वित्तीय संस्थाको व्याख्या संशोधनको लागि मन्त्रिपरिषदमा मिति २०७३।०७।३० मा दर्ता	

बुदाँ नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
						गरिएको प्रस्ताव मिति २०७३।८।१२ मा मन्त्रिपरिषदको निर्णयबाट दफा २ (च) वित्तीय संस्थाको व्याख्या भन्नावले नेपाल राष्ट वैंकद्वारा मान्यता प्राप्त क वर्गको बैंक सम्झनु पर्छ भनि स्वीकृत भई प्राप्त भईसकेको र सोही अनुसार काम भईरहेको । प्रथम चरण मिति २०७३।०२।१५ को सूचनानुसार ५ वटा प्राप्त प्रस्तावहरु मध्ये एउटा प्रस्ताव छनौट भई कृषि विकास मन्त्रालयले मिति २०७३।०६।१४ मा सम्बन्धित बैंकलाई सिफारिस पठाईसकेको। बाँकी ४ वटा मध्ये १ वटामा कागजात नपुगेको र ३ वटा प्रस्ताव कृषि विकास मन्त्रालयले मिति २०७३।०९।२८ मा	

बुदाँ नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
						सम्बन्धित बैंकलाई सिफारिस पठाईसकेको। दोस्रो चरण प्रकाशन मिति २०७३।०५।१८ को सूचनानुसार कुनैपनि प्रस्ताव दर्ता नभएको । तेस्रो चरण प्रकाशन मिति २०७३।०७।०२ को सूचनानुसार मंसिर मसान्त सम्म ६ वटा प्रस्तावहरु दर्ता भई मुल्याङ्कनको प्रकृयामा रहेका छन् ।	
२६	**कृषिक्षेत्रको व्यवसायीकरण र आधुनिकीकरण** गर्दै यसलाई मर्यादित, सुरक्षित एवं आकर्षक पेसाको रूपमा विकास गरिने छ । तुलनात्मक एवं प्रतिस्पर्धात्मक लाभको सम्भावना र भौगोलिक एवं पर्यावरणीय स्थिति अनुसार मुलुकका विभिन्न भागहरूलाई विभिन्न खाद्यबस्तु उत्पादनको पकेटक्षेत्र निर्धारण गरी विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । किसानहरूको सहभागितामै सामाजिक सुरक्षा कोष खडा गरी क्रमशः उनीहरूलाई सामाजिक सुरक्षाको दायरामा ल्याइने छ ।	२१०० कृषि उत्पादन पकेट क्षेत्र, १५० ब्लक, ३० वटा जोन तथा ७ वटा सुपरजोन स्थापना भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकरण परियोजना	सबै निकायहरु	सबै जिल्लाहरुमा परियोजना अभिमुखिकरण कार्यक्रम सम्पन्न भएको । सम्बन्धित जोन , सुपरजोन, ब्लक र पकेट विकास कार्यक्रम संचालनका लागि संचालक समिति गठन गर्ने कार्य भइरहेको ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकरण परियोजना स्वीकृत , सुपरोन, जोन, ब्लक निर्धारण गरी कार्यक्रम शुरुवात भएको । साथै यस परियोजनाको अख्तियारी कृषि विकास मन्त्रालय मार्फत सम्बन्धित परियोजना कार्यान्वयन इकाई तथा अन्य निकायहरुमा पठाइएको । परियोजना कार्यान्वयनका लागि	

बुदाँ नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	युवाहरूलाई कृषिमा आकर्षित गर्दै वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवाहरूलाई समेत यसमा आबद्ध गरिने छ ।					सम्बन्धित सबै जिल्लाहरुमा कार्यालय स्थापना भएको र अभिमुखिकरण कार्यक्रम सम्पन्न भई सम्बन्धित संचालक समिति गठन गर्ने कार्य भइरहेको ।	
		किसान आयोग तथा किसान सुरक्षा कोषको स्थापना भएको हुनेछ ।	नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा	कृषि विभाग	किसान आयोग गठन ऐनको मस्यौदा कानुन आयोगमा पठाईएको ।	किसान आयोग गठन ऐनको मस्यौदा कानुन आयोगमा पठाईएको ।	
		जिल्ला स्तरमा कृषि प्रसार कार्यक्रम अन्तर्गत जिल्लाको माग अनुसार विभिन्न बाली बस्तुहरुको खेतीपातीमा १० लाख युवाहरु लाभान्वित भएका हुनेछन् ।	कृषि विभाग	सबै निकायहरु	कृषिका कार्यक्रमहरुबाट ३ हजार युवाहरु लाभान्वित भएका ।	कृषिका कार्यक्रमहरुबाट हाल सम्म २५ हजार युवाहरु लाभान्वित भएका ।	
२७	कृषिको यान्त्रीकरणलाई प्रोत्साहन दिन सामूहिक र सहकारी कृषि प्रणालीको विकास गरिने छ । मल , बीउ, सिंचाइ, प्रविधि र कृषि उपजको बजारको सुनिश्चितता कायम गरिने छ । कृषि ऋण, बाली तथा पशुपंक्षी	आ.ब. २०७३/७४ मा १०० सेट कृषि यन्त्रहरु र पानी तान्ने सुन्यशक्ति पम्प जस्तै बर्षा/पापा/सौर्य पम्प १५० वटा) वितरण	कृषि विभाग	सबै कार्यक्रम निर्देशनालयहरु र जि.कृ.वि.	कृषि यान्त्रीकरण अनुदान परिचालन कार्यबिधि २०७३ र सुन्यशक्ति र वैकल्पिक उर्जा सिचाई प्रणालि जडानका लागि अनुदान परिचालन कार्यबिधि	कृषि यान्त्रीकरण अनुदान परिचालन कार्यबिधि २०७३ र सुन्यशक्ति र वैकल्पिक उर्जा सिचाई प्रणालि जडानका लागि अनुदान परिचालन कार्यबिधि	

बुदाँ नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	बीमामा किसानको सर्वसुलभ पहुँच पुग्ने व्यवस्था गरिने छ ।यसका लागि निजी क्षेत्रसँगै सहकारी संस्थाहरूलाई समेत परिचालन गरिनेछ । कृषि सहकारीको प्रवर्धन गरी साना किसानहरूको आर्थिक सामाजिक सशक्तिकरण गरिने छ ।	भएको हुने ।		का.हरु	२०७३ कृषि विकास मन्त्रालयमा कार्यबिधि सिफारिस समितिमा छलफल भई निर्णयको प्रकृयामा रहेको।	२०७३ कृषि विकास मन्त्रालयमा कार्यबिधि सिफारिस समितिमा छलफल भई निर्णयको प्रकृयामा रहेको ।	
		२ लाख ७५ हजार मे.टन रसायनिक मल, १० हजार मे.टन प्राङ्गारिक मल तथा १३ हजार मे.टन उन्नत बीउ बिजन वितरण भएको हुनेछ	विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम	कृषि विभाग	• १६९१२ मे.टन रसायनिक मल वितरण भएको । • ६६७ मे.टन प्राङ्गारिक मल अनुदानमा विक्रि वितरण भएको ।	• १६१९१२ मे.टन रसायनिक मल वितरण भएको । • ७१८ मे.टन प्राङ्गारिक मल अनुदानमा विक्रि वितरण भएको । •४९५९ मे. टन उन्नत गहुँको बिउ विक्रि वितरण भएको ।	
		६ वटा यान्त्रीकरण प्रविधि विकास तथा प्रविधि हस्तान्तरण भएको हुनेछ	नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद	कृषि विभाग	६ वटा कृषि यान्त्रीकरण प्रविधि पहिचान तथा विकासका लागि अनुसन्धान कार्य भैरहेको ।	६ वटा कृषि यान्त्रीकरण प्रविधि पहिचान तथा विकासका लागि अनुसन्धान कार्य भैरहेको ।	
		कृषकहरुले बाली बीमा गराउँदा तिर्नुपर्ने बीमा प्रिमियमको अनुदानमा रु. ६ करोड रकम खर्च भएको हुनेछ ।	खा.सु. कृ.व्य. प्र. तथा वा. महाशाखा	कृषि विभाग	बीमा प्रिमियम अनुदान वापत बीमा समितिलाई रु. १ करोड १० लाख ७० हजार निकासा भएको ।	बीमा प्रिमियम अनुदान वापत बीमा समितिलाई रु. १ करोड १० लाख ७० हजार निकासा भएको ।	

बुदाँ नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
		सहकारी मार्फत यान्त्रिकरण, अनुदानित मल बीउ तथा बीमा प्रिमियम अनुदानबाट १ लाख भन्दा बढि साना किसानहरु लाभान्वित भएका हुनेछन्	कृषि विभाग	जि.कृ.वि.का.हरु	सहकारी खेती साना सिचाई मल बीउ ढुवानी तर्फ १०७८ कृषक परिबार लाभान्वित भएका ।	सहकारी खेती साना सिचाई मल बीउ ढुवानी तर्फ १०७८ कृषक परिबार लाभान्वित भएका ।	
२८	हालै जारी कृषि विकास रणनीति अन्तर्गत मुख्य रणनीति र कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्न आवश्यक कृषि प्राविधिकको सेवा उपलब्ध गराइनेछ। कृषि **अनुदान कार्यसम्पादन र उत्पादकत्वको आधारमा** दिइने छ ।साथै कृषि प्रसारसम्बन्धी सूचनाहरू मोबाइल फोनमार्फत सम्प्रेषण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।						
		एस. एम. एस. मार्फत कृषि सूचना संप्रेसित मोबाईल सेवाग्राहीहरुको संख्या १ लाख पुगेको हुनेछ ।	जलबायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना	कृषि सूचना तथा संचार केन्द्र	एस.एम.एस. मार्फत कृषि सूचना प्रास गर्ने सेवाग्राहीहरुको संख्या १९०० पुगेको ।	एस.एम.एस. मार्फत कृषि सूचना प्रास गर्ने सेवाग्राहीहरुको संख्या १९०० पुगेको ।	
		कृषि सूचना प्रविधि सम्बन्धी कम्तिमा २ वटा मोबाईल एप्सको विकास तथा प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।	कृषि सूचना तथा संचार केन्द्र	कृषि विभाग	AICC तर्फ १८६ र कृषि घर तर्फ २५ संख्यामा एप्स डाउनलोड भएको ।	AICC, कृषि घर र हाम्रो कृषि मोबोईल एप्स तयार भई गुगल प्ले स्टोरवाट हालसम्म क्रमशः २६८६, ७५००, २७५ संख्यामा डाउनलोड भई उपयोगमा आएको । हालसम्म ३ वटा क्षत्रमा यि एप्सहरुको प्रयोगबारे तालिम तथा अभिमुखिकरण सम्पन्न	

बुदाँ नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
						भएको।	
४३	कर्णाली अञ्चल लगायत देशका विकट र दुर्गम क्षेत्रमा खाद्य सुरक्षाका लागि आपूर्ति व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी तुल्याइने छ । खडेरीग्रस्त जिल्ला र बस्तीहरूमा थप खाद्यान्न पठाउने काम गरिने छ ।स्थानीय स्तरमा खाद्यान्न उत्पादन वृद्धि तथा खाद्य आनीबानीमा परिवर्तन ल्याउन आहार परिवर्तनसम्बन्धी प्राविधिक र व्यवहारिक अनुशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।	कर्णाली अञ्चल लगायत देशका विकट र दुर्गमक्षेत्रमा स्थानीय बाली/उत्पादनको प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।	कृषि विभाग	जि.कृ.वि.का.हरु	कर्णाली अन्चल कृषि विकास कार्यक्रम संचालनमा रहेको।	कर्णाली अन्चल कृषि विकास कार्यक्रम संचालनमा रहेको।	
		स्थानीय बाली तथा परिकार विविधिकरण सम्बन्धी खाद्यआहार सुधार सम्बन्धी जनचेतनामूलक अनुशिक्षण कार्यक्रमहरु संचालन भएको हुनेछ । काठमाडौं र ५ वटा क्षेत्रीय कार्यालयहरु मार्फत गरी ६ वटा खाद्य मेला संचालन हुनेछन् ।	खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग	क्षेत्रीय खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालयहरु	पुर्वाचल क्षेत्र बिराटनगर मा खाद्य मेला सम्पन्न भएको र बिभाग तथा अ न्य क्षेत्रमा खाद्य मेला संचालनको तयारी भै रहेको।	पुर्वाचल क्षेत्र बिराटनगर मा खाद्य मेला सम्पन्न भएको र बिभाग तथा अ न्य क्षेत्रमा खाद्य मेला संचालन को तयारी भै रहेको।	
९२.	सहकारी संघ –संस्थाहरूलाई कृषिउत्पादन , प्रशोधन र बजारीकरण गर्न , उद्यमशीलता विकास गर्दै औद्योगिक उत्पादन बढाउन , वित्तीय सेवा पुर्याउन र शिक्षा स्वास्थ्य	५ हजार भन्दा धेरै सहकारी संघसंस्थाहरुसँग साझेदारीमा कृषि उत्पादन प्रशोधन तथा	सबै निकायहरु	सबै निकायहरु			

बुदाँ नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	लगायतका सेवाहरूमा सर्वसाधारण जनताको पहुँच बढाउन सहकारी संस्थाहरूलाई उत्प्रेरित गर्दै सहकारिताको मान्यता र आदर्श अनुरूप सञ्चालनको व्यवस्था गरिनेछ ।	बजारीकरणका कार्यक्रमहरु संचालित भएका हुनेछन् ।					
९६.	युवाहरूको उद्यमशीलता विकास गर्दै उत्पादनसँग जोड्न युवा स्वरोजगार कार्यक्रमलाई बिस्तार गरी प्रति वर्ष ५० हजार युवालाई स्वरोजगार बनाइने छ । युवा स्वरोजगार कार्यक्रम, कृषिको पकेटक्षेत्र विकास कार्यक्रम एवं लघु तथा घरेलु उद्योग कार्यक्रमबीच समन्वय गरी ' दश युवा, एक युवा उद्यम कार्यक्रम ' आगामी आर्थिक वर्षमा नमूनाको रूपमा सञ्चालन गरिने छ ।युवा वैज्ञानिकलाई प्रोत्साहित गर्न अनुसन्धान वृत्तिको व्यवस्था गरिने छ ।बेरोजगार युवालाई शैक्षिक प्रमाणपत्र धितो राखी परियोजना प्रस्तावको आधारमा सहुलियतपूर्ण ऋण उपलब्ध गराइने छ ।	कृषिका कार्यक्रमहरुबाट बार्षिक ५० हजार युवाहरु लाभान्वित भएका हुनेछन् ।	कृषि विभाग र बैदेशिक सहायतामा संचालित आयोजनाहरु	जि.कृ.वि.का.हरु	कृषिका कार्यक्रमहरुबाट ३ हजार युवाहरु लाभान्वित भएका ।	कृषिका कार्यक्रमहरुबाट हाल सम्म २५ हजार युवाहरु लाभान्वित भएका ।	
		आ.ब. २०७३/७४ मा नमुनाको रुपमा २१०० पकेटहरु विकास भई कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	कृषि विभाग			
९७.	विद्यमान श्रम ऐनलाई प्रतिस्थापन गर्न बनेको विधेयक र सामाजिक सुरक्षा विधेयकलाई संसदबाट पारित गरी श्रमिकका	आ.ब. २०७३/७४ देखि किसान सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण प्रारम्भ भएको	नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग	कृषि विभाग	परामर्शदाताबाट अध्ययन प्रतिवेदन प्राप्त भई मन्त्रालयको तर्फबाट अन्तिम रुप दिने कार्य भईरहेको।	परामर्शदाताबाट अध्ययन प्रतिवेदन प्राप्त भई मन्त्रालयको तर्फबाट अन्तिम रुप दिने कार्य	

बुदाँ नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	सूचकहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	यस महिनाको प्रगति	हाल सम्मको प्रगति	कैफियत
	लागि योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम यसै आर्थिक वर्षबाट प्रारम्भ गरिने छ। कामदार/कर्मचारीलाई ६० वर्ष उमेर पूरा भएपछि पेन्सनको व्यवस्था मिलाउन विद्यमान सञ्चयकोष तथा उपदानसम्बन्धी व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिने छ ।कृषि लगायत अनौपचारिक क्षेत्रमा कार्यरत श्रमिकका लागि समेत सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्था गरिने छ ।	हुनेछ।	समन्वय महाशाखा			भईरहेको।	

<u>विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम</u>

- ८५,९२५.६ मे.टन रासायनिक विक्री भएको (यस आ.व.को असोज मसान्त सम्म प्राप्त विवरण अनुसार) ।
    - युरिया ५४,३२६.२ मे.टन विक्री भएको
    - डि.ए.पी. २६,०१३.२५ मे.टन विक्री भएको
    - पोटास ५,५८६.१५ मे.टन विक्री भएको

नोटः (१) आयोजना परियोजनाहरुको बिस्तृत चौमासिक प्रगति विवरण मन्त्रालयको वेभसाइटमा उल्लेख भै सकेको छ

(२) यस आ.व. को स्वीकृत वार्षिक बजेट पनि वेभसाइटमा उल्लेख भै सकेको छ ।

अनुसुची ३

नेपाल सरकार
कृषि विकास मन्त्रालय
कृषि विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौं

खर्चको फाँटवारी (चालु खर्च)

२०७३ साल कार्तिक महिना

आर्थिक वर्ष २०७३/७४

बजेट शिर्षक ३१२०११३ कृषि विकास मन्त्रालय

महिनाको खर्च	महिना सम्मको निकासा	खर्च / वित्तिय सकेत नम्बर		अन्तिम बजेट	महिना सम्मको खर्च	बाँकी	
						बजेट	निकासा
६,३८९,४९४.०५	१६,३५५,०७१.२७	२११११	तलब	३७,४३९,०००.००	१६,३५५,०७१.२७	२१,०८३,९२८.७३	
१८०,६६६.६७	३७३,६०२.६७	२१११३	महंगी भत्ता	१,३६८,०००.००	३७३,६०२.६७	९९४,३९७.३३	
४०,०००.००	६८१,०००.००	२१११९	अन्य भत्ता	३,४०१,०००.००	६८१,०००.००	२,७२०,०००.००	
०.००	०.००	२११२१	पोशाक	८५५,०००.००	०.००	८५५,०००.००	
५४८,३३३.८०	१,२५६,७७७.४६	२२१११	पानी तथा बिजुली	२,१२६,०००.००	१,२५६,७७७.४६	८६९,२२२.५४	
२६,३९६.८३	३२,२६१.३३	२२११२	संचार महसुल	१,१२६,०००.००	३२,२६१.३३	१,०९३,७३८.६७	
५४०,३०२.००	९१७,७९२.८४	२२२११	इन्धन	३,८५६,०००.००	९१७,७९२.८४	२,९३८,२०७.१६	
४१३,३९६.००	४१३,३९६.००	२२२१२	संचालन तथा मर्मत संभार	२,५१५,०००.००	४१३,३९६.००	२,१०१,६०४.००	
०.००	१११,२०३.००	२२२१३	बिमा	१,६५६,०००.००	१११,२०३.००	१,५४४,७९७.००	
९२८,६७४.००	९६४,२२४.००	२२३११	कार्यालय सम्बन्धी खर्च	४,१००,०००.००	९६४,२२४.००	३,१३५,७७६.००	
११,६३५.००	११,६३५.००	२२३१३	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१००,०००.००	११,६३५.००	८८,३६५.००	
०.००	०.००	२२३१४	इन्धन - अन्य प्रयोजन	२७६,०००.००	०.००	२७६,०००.००	
०.००	०.००	२२३२१	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	७००,०००.००	०.००	७००,०००.००	
४४०,६७०.००	१,५१८,०००.००	२२४१२	अन्य सेवा शुल्क	५,७४८,०००.००	१,५१८,०००.००	४,२३०,०००.००	
०.००	०.००	२२५११	कर्मचारी तालिम	४,६५०,०००.००	०.००	४,६५०,०००.००	
७३,५४६.००	२७३,५४६.००	२२५१२	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्वन्धि खर्चहरू	३,३००,०००.००	२७३,५४६.००	३,०२६,४५४.००	
०.००	०.००	२२५२२	कार्यक्रम खर्च	१०,५००,०००.००	०.००	१०,५००,०००.००	
४१६,५८४.००	४५७,४७९.००	२२६११	अनुगमन,मूल्यांकन खर्च	५,५१६,०००.००	४५७,४७९.००	५,०५८,५२१.००	
०.००	०.००	२२६१२	भ्रमण खर्च	८८९,०००.००	०.००	८८९,०००.००	
७२,६८०.००	२९७,४१३.००	२२७११	विविध खर्च	१,२०३,०००.००	२९७,४१३.००	९०५,५८७.००	
०.००	०.००	२६४१३	अन्य संस्था तथा व्यक्तीलाई चालु अनुदान	०.००	०.००	०.००	
१०,०८२,३७८.३५	२३,६६३,४०१.५७		कुल जम्मा :	९१,३२४,०००.००	२३,६६३,४०१.५७	६७,६६०,५९८.४३	

<u>कोषको अवस्थ</u>

बैंकको नाम :
जम्मा खर्च २३६६३४०१.५७
पेश्की :
म्याद नाघेको ७०६०००
म्याद ननाघेको ०
पेश्की कटाई खुद खर्च २२९५७४०१.५७

बैंकको खाता नं :
बैंक मौज्दात :
नगद मौज्दात :
जम्मा :

तयार गर्न
हस्ताक्षर
दर्जा
मिति :

सिफारिस गर्ने :
हस्ताक्षर
दर्जा
मिति :

स्वीकृत गर्ने :
हस्ताक्षर
दर्जा
मिति :

प्रतिवेदन नं . २११ प्रयोगकर्ता : कृष्ण ज्ञवाली मिति २०७३-१०-०९ पाना नं १ / १

म.ले.प.फा.नं. १३

नेपाल सरकार
कृषि विकास मन्त्रालय
कृषि विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौं

खर्चको फाँटवारी (चालु खर्च)

२०७३ साल मंसिर महिना

आर्थिक वर्ष २०७३/७४

बजेट शिर्षक ३१२०११३ **कृषि विकास मन्त्रालय**

महिनाको खर्च	महिना सम्मको निकासा	खर्च / वित्तिय सकेत नम्बर	अन्तिम बजेट	महिना सम्मको खर्च	बाँकी	
					बजेट	निकासा
०.००	१६,३५५,०७१.२७	२१११ तलब	३७,४३९,०००.००	१६,३५५,०७१.२७	२१,०८३,९२८.७३	
०.००	३७३,६०२.६७	२१११३ महंगी भत्ता	१,३६८,०००.००	३७३,६०२.६७	९९४,३९७.३३	
२१५,०००.००	८९६,०००.००	२१११९ अन्य भत्ता	३,४०१,०००.००	८९६,०००.००	२,५०५,०००.००	
०.००	०.००	२११२१ पोशाक	८५५,०००.००	०.००	८५५,०००.००	
२११,५८६.००	१,४६८,३६३.४६	२२१११ पानी तथा बिजुली	२,१२६,०००.००	१,४६८,३६३.४६	६५७,६३६.५४	
४०,७७१.००	७३,०३२.३३	२२११२ संचार महसुल	१,१२६,०००.००	७३,०३२.३३	१,०५२,९६७.६७	
४६७,३४४.००	१,३८५,१३६.८४	२२२११ इन्धन	३,८५६,०००.००	१,३८५,१३६.८४	२,४७०,८६३.१६	
५२६,३४३.००	९३९,७३९.००	२२२१२ संचालन तथा मर्मत संभार	२,५१५,०००.००	९३९,७३९.००	१,५७५,२६१.००	
०.००	१११,२०३.००	२२२१३ बिमा	१,६५६,०००.००	१११,२०३.००	१,५४४,७९७.००	
१६,८५०.००	९८१,०७४.००	२२३११ कार्यालय सम्बन्धी खर्च	४,१००,०००.००	९८१,०७४.००	३,११८,९२६.००	
४,५००.००	१६,१३५.००	२२३१३ पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१००,०००.००	१६,१३५.००	८३,८६५.००	
०.००	०.००	२२३१४ इन्धन - अन्य प्रयोजन	२७६,०००.००	०.००	२७६,०००.००	
०.००	०.००	२२३२१ निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	७००,०००.००	०.००	७००,०००.००	
४४०,६७०.००	१,९५८,६७०.००	२२४१२ अन्य सेवा शुल्क	५,७४८,०००.००	१,९५८,६७०.००	३,७८९,३३०.००	
०.००	०.००	२२५११ कर्मचारी तालिम	४,६५०,०००.००	०.००	४,६५०,०००.००	
०.००	२७३,५४६.००	२२५१२ सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धि खर्चहरू	३,३००,०००.००	२७३,५४६.००	३,०२६,४५४.००	
०.००	०.००	२२५२२ कार्यक्रम खर्च	१०,५००,०००.००	०.००	१०,५००,०००.००	
५९१,३३०.००	१,०४८,८०९.००	२२६११ अनुगमन,मूल्यांकन खर्च	५,५१६,०००.००	१,०४८,८०९.००	४,४६७,१९१.००	
८२,८४०.००	८२,८४०.००	२२६१२ भ्रमण खर्च	८८९,०००.००	८२,८४०.००	८०६,१६०.००	
१९७,२२४.००	४९४,६३७.००	२२७११ विविध खर्च	१,२०३,०००.००	४९४,६३७.००	७०८,३६३.००	
०.००	०.००	२६४१३ अन्य संस्था तथा व्यक्तीलाई चालु अनुदान	०.००	०.००	०.००	
२,७९४,४५८.००	२६,४५७,८५९.५७	कुल जम्मा :	९१,३२४,०००.००	२६,४५७,८५९.५७	६४,८६६,१४०.४३	

<u>कोषको अवस्थ</u>

बैंकको नाम :
जम्मा खर्च २६४५७८५९.५७
पेश्की :
म्याद नाघेको ८०५०००
म्याद ननाघेको ०
पेश्की कटाई खुद खर्च २५६५२८५९.५७

बैंकको खाता नं :
बैंक मौज्दात :
नगद मौज्दात :
जम्मा :

तयार गर्न
हस्ताक्षर
दर्जा
मिति :

सिफारिस गर्ने :
हस्ताक्षर
दर्जा
मिति :

स्वीकृत गर्ने :
हस्ताक्षर
दर्जा
मिति :

म.ले.प.फा.नं. १३

नेपाल सरकार
कृषि विकास मन्त्रालय
कृषि विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौं

खर्चको फाँटवारी (चालु खर्च)

२०७३ साल पुस महिना

आर्थिक वर्ष **२०७३/७४**

बजेट शिर्षक **३१२०११३** **कृषि विकास मन्त्रालय**

महिनाको खर्च	महिना सम्मको निकासा	खर्च / वित्तिय सकेत नम्बर	अन्तिम बजेट	महिना सम्मको खर्च	बाँकी	
					बजेट	निकासा
६,६१३,८१३.८०	२२,९६८,८८५.०७	२११११ तलब	३७,४३९,०००.००	२२,९६८,८८५.०७	१४,४७०,११४.९३	
१९०,६६७.००	५६४,२६९.६७	२१११३ महंगी भत्ता	१,३६८,०००.००	५६४,२६९.६७	८०३,७३०.३३	
१२८,०००.००	१,०२४,०००.००	२१११९ अन्य भत्ता	३,४०१,०००.००	१,०२४,०००.००	२,३७७,०००.००	
०.००	०.००	२११२१ पोशाक	८५५,०००.००	०.००	८५५,०००.००	
१७७,६२४.१५	१,६४५,९८७.६१	२२१११ पानी तथा बिजुली	२,१२६,०००.००	१,६४५,९८७.६१	४८०,०१२.३९	
९,६१२.०५	८२,६४४.३८	२२११२ संचार महसुल	१,१२६,०००.००	८२,६४४.३८	१,०४३,३५५.६२	
३५४,१०५.००	१,७३९,२४१.८४	२२२११ इन्धन	३,८५६,०००.००	१,७३९,२४१.८४	२,११६,७५८.१६	
१०,३६५.००	९५०,१०४.००	२२२१२ संचालन तथा मर्मत संभार	२,५१५,०००.००	९५०,१०४.००	१,५६४,८९६.००	
१५,३५६.७०	१२६,५५९.७०	२२२१३ बिमा	१,६५६,०००.००	१२६,५५९.७०	१,५२९,४४०.३०	
७,१२५.००	९८८,१९९.००	२२३११ कार्यालय सम्बन्धी खर्च	४,१००,०००.००	९८८,१९९.००	३,१११,८०१.००	
१०,४३८.००	२६,५७३.००	२२३१३ पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१००,०००.००	२६,५७३.००	७३,४२७.००	
०.००	०.००	२२३१४ इन्धन - अन्य प्रयोजन	२७६,०००.००	०.००	२७६,०००.००	
०.००	०.००	२२३२१ निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	७००,०००.००	०.००	७००,०००.००	
८८१,३४०.००	२,८४०,०१०.००	२२४१२ अन्य सेवा शुल्क	५,७४८,०००.००	२,८४०,०१०.००	२,९०७,९९०.००	
०.००	०.००	२२५११ कर्मचारी तालिम	४,६५०,०००.००	०.००	४,६५०,०००.००	
०.००	२७३,५४६.००	२२५१२ सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्वन्धि खर्चहरू	३,३००,०००.००	२७३,५४६.००	३,०२६,४५४.००	
०.००	०.००	२२५२२ कार्यक्रम खर्च	१०,५००,०००.००	०.००	१०,५००,०००.००	
३४६,९४२.००	१,३९५,७५१.००	२२६११ अनुगमन,मूल्यांकन खर्च	५,५१६,०००.००	१,३९५,७५१.००	४,१२०,२४९.००	
१४,३३०.००	९७,१७०.००	२२६१२ भ्रमण खर्च	८८९,०००.००	९७,१७०.००	७९१,८३०.००	
१३८,९२५.००	६३३,५६२.००	२२७११ विविध खर्च	१,२०३,०००.००	६३३,५६२.००	५६९,४३८.००	
०.००	०.००	२६४१३ अन्य संस्था तथा ब्यक्तीलाई चालु अनुदान	०.००	०.००	०.००	
८,८९८,६४३.७०	३५,३५६,५०३.२७	कुल जम्मा :	९१,३२४,०००.००	३५,३५६,५०३.२७	५५,९६७,४९६.७३	

<u>कोषको अवस्थ</u>

बैंकको नाम :
जम्मा खर्च ३५३५६५०३.२७

पेश्की :
म्याद नाघेको ९२८०००
म्याद ननाघेको ०

पेश्की कटाई खुद खर्च ३४४२८५०३.२७

बैंकको खाता नं :
बैंक मौज्दात :
नगद मौज्दात :
जम्मा :

तयार गर्न
हस्ताक्षर
दर्जा
मिति :

सिफारिस गर्ने :
हस्ताक्षर
दर्जा
मिति :

स्वीकृत गर्ने :
हस्ताक्षर
दर्जा
मिति :

प्रतिवेदन नं . २११ प्रयोगकर्ता : कृष्ण ज्ञवाली मिति २०७३-१०-०९ पाना नं १ / १